

ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН ДОКЛАД

с анализ и оценка изпълнението на общинските планове за изпълнение на националните стратегии за интегриране на ромите за периода 2012-2021 година

Проект BG05SFOP001-2.025-0110

"Активни роми - повишено гражданско участие в мониторинга и изпълнението на общинските политики за равенство, приобщаване и участие на ромите в област Монтана", финансиран по Оперативна програма „Добро управление“

Андрей Момчилов и Димитър Русинов - „Проект Сървиз“ ЕООД
Ралица Сечкова, Румян Сечков и Николай Кирилов – фондация „Рома Лом“, Надя Пеева –
сдружение „Център за обучение и услуги“

1	ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
1.1.	Политиките за интеграция на етническите малцинства в неравностойно положение..	3
1.2.	Въведение	6
2	ЦЕЛ НА ДОКЛАДА.....	7
3	ОБХВАТ НА АНАЛИЗА И ОЦЕНКАТА.....	8
4	ПОДХОДИ ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА АНАЛИЗА И ОЦЕНКАТА.....	8
5	ИЗВОДИ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ АНАЛИЗ	9
5.1	Взаимовръзки на общинските планове с националната и областната стратегия	9
5.2.	Процес по създаване на общинските планове	21
5.3.	Анализ на нуждите в процеса на изготвяне на общинските планове за действие	26
5.4.	Цели, задачи, дейностите и очаквани резултати.....	40
5.5.	Мониторинг и оценка.....	45
5.6.	Анализ на изпълнението	48
5.7.	Медиен мониторинг.....	51
6.	ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ	75
7.	КОМЕНТАР ВЪРХУ АКТУАЛНИТЕ ОБЩИНСКИ ПЛАНОВЕ ЗА ДЕЙСТВИЕ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НОВАТА ОБЛАСТНА И НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ	80
8.	БИБЛИОГРАФИЯ	84

1 ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Политиките за интеграция на етническите малцинства в неравностойно положение

За интегриране на етническите общности в българското общество започна да се говори открито и активно едва през последните 25-30 години. Преди това, в годините на т.нар. „развит социализъм“, имаше спорадични кампании, като тази с разселването на роми в новостроящите се панелни комплекси – по едно семейство във вход. Без предварителна подготовка и без съобразяване с това дали семействата могат да се справят в новата среда, резултатите бяха, меко казано, недобри – макрообществото още веднъж се „убеди“, че ромите не могат да се адаптират и трябва да живеят в изолираните си квартали. Затова в началото на 90-те години на миналия век, след отпадането на жилищните рестрикции, почти всички роми и живеещите в сходна ситуация представители на етническите малцинства масово напуснаха панелните си апартаменти и се върнаха в обособените квартали.

През последното десетилетие на миналия век, наред с развитието на политическия плурализъм, започна и развитието на гражданското общество чрез създаването на различни по профил и направления неправителствени организации – фондации и сдружения. Едно от направленията беше именно работа по изравняване на правата на всички общности в българското общество и предимно на тези, които са в най-уязвимо положение, каквото е ромското. Именно тези организации, формирани от ромски активисти и такива, в които членуват предимно българи, но работещи за развитие на ромските общности, наричани в последно време проромски, бяха в основата за инициране на политики за интеграция на държавно ниво. Голяма част от тях работеха на местно ниво и със своите дейности имаха сериозно влияние сред ромите в своите квартали, а и бяха натрупали опит и авторитет сред местните власти и местно базираните държавни институции. Други, предимно базирани в София, подпомагаха местните граждански организации в тяхното развитие и в същото време провеждаха застъпнически кампании на национално ниво с цел да се променят политиките към ромите, останали от времето на едноличното управление на БКП. Така, с приемането на нов Закон за народната просвета (1992), беше премахната порочната практика в училищата в обособените квартали ромските деца да изучават по-малко общообразователни предмети за сметка на трудово, обучение, пеене и физическо възпитание. Премахнато беше и районирането, ограничението децата да учат в най-близкото до тях училище. Така ромите, поне формално можеха да пращат децата си да учат извън училищата в обособените квартали.

Дейностите на гражданските организации, работещи за подобряването на живота на ромите в този период – 90-те години на миналия век, постепенно се канализираха в няколко основни направления, които могат да доведат и до по-пълноценното им интегриране в обществото във всеки аспект, политически, икономически, културен. Като базов за всички останали и с най-много работещи НПО се очерта образованието във всички негови аспекти, от предучилищното до висшето. Без добро образование шансовете за развитие на който и да е човек са минимални – няма реализация на пазара на труда, здравето изисква средства и здрава култура, жилищната среда също изисква като средства, така и по широк кръгзор и т.н. В останалите направления, като заетост, здравеопазване, жилищни условия, помощ при предоставяне на социални услуги, култура и спорт също заработиха местни граждански организации. На основата на излезлите от практиката проблеми започна и работа по застъпничество за промяна

но остарялата нормативна база, което да доведе до подобряване на живота на ромите, живеещи предимно в обособените квартали.

Така постепенно през 1998 г. се стигна до идеята за създаване на документ, който нормативно да закрепи усилията на ромските и проромските НПО за интегриране на ромите в българското общество, документ, чрез който държавата поема ангажимент в това направление. След стотици консултации с местни организации, неформални лидери и специалисти от различните сфери на социалния и икономически живот, инициативна група от представители на гражданския сектор изработи и представи на Министерски съвет Рамкова програма за равноправно интегриране на ромите в българското общество, която след съответните консултации, процедури и доработки беше официално подписана през април 1999 г. от Зам. Председателя на МС Веселин Методиев. Беше изградена структура към Министерски съвет, която да се занимава с етническите въпроси – Национален съвет по етническите и демографските въпроси със секретариат и членове от правителството на ниво зам. Министри, както и представители на граждански организации. На областно ниво бяха назначени експерти по етническите въпроси, които да координират дейностите с общините на областно ниво. В почти 70% от общините бяха назначени експерти или специалисти по етническите въпроси, които да отговарят за интеграционните политики на местно ниво.

Раздвижването в областта на интеграционните политики съвпадна и с първите сериозни стъпки на страната за интегрирането ѝ в европейските и евроатлантическите структури – Европейския съюз и НАТО. А, както е известно, гарантирането на човешките права и интегрирането на малцинствата е един от критериите за пълноправно членство в тях. Така, възползвайки се от благоприятния вътрешнополитически климат и поемането на международни ангажименти бяха направени решителни, макар и предимно формални стъпки за интеграцията на ромите. По-късно, на основата на Рамковата програма от 1999 г. беше създаден и Националният план за действие по Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г. – международната инициатива, към която България се присъедини и бе домакин на стартирането ѝ на 2 февруари 2005 година.

През 2010 г., след обсъждания с гражданския сектор и съответните ресорни министерства, беше приета нова Рамкова програма за интегриране на ромите в българското общество (2010-2020). Тя продължаваше стратегическите насоки на предишната програма, като, според авторите, надгражда предишната, съобразявайки се с новите реалности. Новата Рамкова програма беше подложена на сериозни критики от страна на ромските и проромските НПО като несъстоятелна, без особени ангажименти от страна на държавата. Те се позоваваха и на предишната, която, както и тази имат пожелателен характер – рамка, а не истински стратегически документ.

Натискът на гражданските организации за създаване на работещ документ за интеграция на ромите съвпадна и със *Съобщение на Европейската комисия /ЕК/ от 05 април 2011 г. - Рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 година*. Така Рамковата програма беше преработена основно и през 2012 г. беше приета Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) с решение на Народното събрание. Трябва да отбележим, че българската е единствената стратегия за ромска интеграция от всички държави-членки на съюза, която е приета от националния парламент на страната. В нея е написано, че оперативното изпълнение ще се осъществява чрез План за действие (ПД), изпълняван в два периода. Първият период, 2012-2014 г., завършва с изпълнението на Националния план за действие по международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 година. Вторият период, 2014-2020 г., обхваща следващия програмен период на Европейския съюз по Оперативните програми за България с оглед финансовата

подкрепа и чрез инструментите на ЕС. За съжаление още с приемането на този текст става ясно, че правителството ще разчита изцяло на европейските фондове за дейностите по интеграция на ромите.

Съгласно стратегията, всяка област трябва да изготви своя стратегия в духа и принципите на националната, като се съобразява със спецификите на региона и след широко обсъждане с местните граждански организации и ромските общности. От своя страна, общините от съответната област, като се съобразяват със структурата и приоритетите на Националния план за действие, е необходимо да разработят Планове за действие съобразно с нуждите и възможностите си, които да бъдат приети от съответните Общински съвети. По време на процеса на разработване общинските планове за действие е необходимо да бъдат подложени на широко обсъждане сред ромските общности във всички населени места от общината. Във връзка с трудностите при разработването на общинските планове за действие, породени основно от липсата на капацитет, правителството, чрез секретариата на НССЕИВ, насочи човешки ресурси за подпомагане на общините при създаването им. Както беше описано по-горе, общинските планове трябваше да обхващат два периода, като след първия беше необходимо да се направи анализ на извършеното и на негова основа да бъде разработен следващия. Редица общини не успяха да извършат поставените им задачи в срок и вторият етап от разработването, обсъждането и изпълнението на плановете започна по различно време, в някои случаи разминаванията достигнаха до две години.

Разработването на следващ документ, отнасящ се до подобряване на положението на ромите и тяхната интеграция, който да замести Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) трябваше да започне поне година по-рано с „Оценка на интеграционните политики към ромите в България в периода 2012-2019 г., целяща да идентифицира ключовите проблемни области и пропуски в интеграционната политика“. За съжаление, по редица причини, разработването се забави: групите за работа по отделните направления не се събираха редовно или въобще не събираха, в тях бяха включени определени хора за сметка на други – все неща, които попречиха за навременното написване на качествено предложение. Затова вариантът на стратегия, предложен в указаните срокове беше подложен на сериозни критики от страна на ромските НПО и работата по нея беше стопирана. Като аргумент за прекъсването на работата послужи и КОВИД пандемията, а по-късно и политическата криза. Същевременно към областните администрации и от там – към общините вече беше спуснато указание да си разработят съответно областни стратегии за интеграция на ромите и общински планове за действие, които да заместят изтичащите документи за предишния период.

Съгласно *Съобщение на Комисията до Европейския Парламент и Съвета от 7 октомври 2020 „Съюз на равенството: Стратегическа рамка на ЕС за ромите за равенство, включване и участие“*, както и анексите към него *„Насоки за планиране и прилагане на националните ромски стратегически рамки“* и *„Портфолио от показатели“* което указваше да не се бърза с приемането на националните стратегии, работата продължи в конструктивна обстановка. Така, след серия от консултации на 5 май 2022 г. Министерски съвет със свое решение прие *Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 - 2030)*. Към нея беше приложен и Национален план за действие за следващите две години. Той следваше приоритетите на стратегията и включваше предложенията на съответните министерства, Комисията за защита от дискриминация и др. Предвиждаше се по-

късно през същата година планът да се актуализира за следващите две години. За съжаление политическата криза стопа работата по НПД.

Област Монтана, както и общините Монтана и Лом стриктно са се придържали към инструкциите получавани от секретариата на НСЕИВ за разработване съответно на областни стратегии и общински планове за действие, както за периода 2012-2020 г. така и за новия – 2020-2030 година. През първия период според инструкциите общините приемат своите планове за част от периода - 2012-2014 г., а областната стратегия обхваща целия период до 2020 година. Общинският план на община Монтана за втората част от 2015 до 2020 г. е приет в рамките са първоначалната инструкция. Поради множество причини редица общини не успяват да изготвят плановете си навреме и секретариатът на НСЕИВ им дава възможност да направят това с двегодишен отлагателен срок. Община Лом също се е възползвала от отлагането и общинският съвет е приел своя план през 2017 година. Както беше отбелязано по-горе, секретариатът на НСЕИВ беше спуснал инструкции до областните администрации и общините да подготвят и приемат съответно областни стратегии и общински планове за действие за периода 2021-2023 г. с презумпцията, че до това време ще бъде приета и новата Национална стратегия. Администрациите на област Монтана и общините Монтана и Лом изпълниха задълженията си и приеха съответните документи близо година преди приемането на националния документ.

1.2. Въведение

Настоящият доклад се реализира в рамките на проект BG05SFOP001-2.025-0110 „Активни роми – повишено гражданско участие в мониторинга и изпълнението на общинските политики за равенство, приобщаване и участие на ромите в област Монтана“, който се изпълнява от фондация „Рома Лом“ в партньорство със сдружение „Център за обучение и услуги“ в рамките на Оперативна програма „Добро управление“.

Общата цел на проекта е да повиши гражданското участие и независимия мониторинг за откритото и отговорно управление на изпълнението на националните политики за равенство, участие и приобщаване на ромите от общините в област Монтана.

Освен това проекта си поставя следните конкретни цели:

1. Да се анализира и оцени изпълнението на общинските планове в изпълнение на стратегиите за интегриране на ромите 2012 – 2020 и 2021-2030 в област Монтана за периода 2019 - 2021;
2. Да се изготвят и отправят препоръки до всички общини, областната администрация и съответните държавни структури за преформулиране и подобряване на общинските и областни политики за изпълнението на Националната стратегия на България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021 - 2030;
3. Да се осъществи застъпническа кампания за активизиране на гражданския сектор в областта и за включване на препоръките в релевантните документи на общинската и областната администрации за по-качествено изпълнение на политиките за ромско включване;
4. Да се повиши информираността на обществото за предложените политики и възможността чрез тях да се повиши ефектът на политиките за ромско включване.

Настоящият доклад включва на практика резултата от реализацията на Дейност 1 от проекта „Граждански мониторинг чрез анализ и оценяване изпълнението на общинските планове на Монтана и Лом за изпълнение на националните стратегии за интеграция на ромите“. Докладът

е изготвен от двама експерти на бенефициента – фондация „Рома Лом“, един експерт на партньора – сдружение „Център за обучение и услуги“ и експерти от „Проект Сървиз“ ЕООД.

За провеждане на анализа бе използван предварително разработен дизайн и пакет от формуляри към него, които бяха обсъдени при стартиране на дейността и адаптирани към ситуацията в двете общини и областта. Работата на експертите, които реализираха анализа и оценката, се консултираше от екип на „Проект Сървиз“ ЕООД, който реализира и финалната редакция на доклада. В процеса на работа се проведе поредица от срещи (някои от които онлайн), консултации по телефон и електронни пощи, в рамките на които бяха направени промени на предварително формулирани въпроси, бяха обсъдени и въведени нови подходи. Експертите на двете партньорски организации участваха активно в изготвянето във всички фази на проучването и финализирането на крайния продукт. Много от текстовете, коментарите, оценките и изводите са плод от работата на целия екип по тази дейност, както и на самите интервюирани по време на дълбочинните интервюта или пък участващите във фокус групите.

2 ЦЕЛ НА ДОКЛАДА

Целта на доклада е формулирана в Дейност 1 на проекта и е свързана с постигането на общата цел на проекта и с конкретна цел 1: „Да се анализира и оцени изпълнението на общинските планове в изпълнение на стратегиите за интегриране на ромите 2012 – 2020 и 2021-2030 в област Монтана за периода 2019 – 2021“.

При стартиране на работата по анализа бяха изяснени някои специфики, които трябва да се вземат предвид при изпълнението на поставената цел:

1. Областна стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020) е приета със заповед № ОКД-15-3/15.12.2012 г.;
2. План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики (2013-2014) е приет непосредствено преди приемането на Областната стратегия;
3. План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики (2015-2020) е приет с Решение на Общинския съвет № 1129 с Протокол № 39 от 18.12.2014 г.;
4. План за действие на община Лом в подкрепа на интеграционните политики (2012 -2014) е разработен на база заповед №745/06.12.2012 г. на Кмета на Община Лом;
5. План за действие на община Лом в подкрепа на интеграционните политики (2017 -2020) е приет с Решение № 339 от 31.08.2017 г. на Общински съвет Лом;
6. Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021 - 2030) приет с Решение № 278 на Министерския съвет от 05.05.2022 г.;
7. Областна стратегия на област Монтана за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) е приета през месец декември 2021 година;
8. План за действие на Община Монтана в изпълнение на Областната стратегия за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация за периода (2021-2023 г.) - Приет с Решение № 493/27.07.2021 год. на Общински съвет Монтана;
9. План за действие на община Лом в изпълнение на Областната стратегия за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходни на ромите ситуация (2021-2023).

С оглед реализацията на оценката, която е насочена да проследи реално заложените приоритети, цели, дейности и резултати, се прецени, че тя трябва да обхване един по дълъг период от време (например за Общинския план за действие на Монтана това е 2015-2020 година, а за този на Лом 2017-2020 година). От друга страна двата общински плана за действие, касаещи новата областна и национална стратегии са приети преди реалното приемане на тези стратегии.

3 ОБХВАТ НА АНАЛИЗА И ОЦЕНКАТА

Както бе посочено по-горе екипа, реализиращ анализа и оценката, след първоначалното запознаване със ситуацията, се насочи към следния период, който да бъде проследен:

- За община Монтана това е периода на План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики (2015-2020);
- За община Лом това е периода на План за действие на община Лом в подкрепа на интеграционните политики (2017 -2020).

С оглед на факта, че новите планове за действие на двете общини са приети в края на 2021 година, в рамките на доклада ще бъде направен само кратък коментар върху актуалните в момента планове на двете общини.

4 ПОДХОДИ ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА АНАЛИЗА И ОЦЕНКАТА

При обсъждането на подходи за осъществяване на анализи и оценката първоначално бе обсъдено от всички експерти, че заложеното в Дейност 1 на проекта използване на индикаторите, заложените в приложение XI на Националната стратегия на България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021 - 2030, може да се използва частично най-вече при провеждане на кабинетното проучване и донякъде в дълбочинните интервюта, както и при провеждане на фокус групите. Индикаторите, заложените в новата национална стратегия могат да се използват при анализиране на конкретните приоритети на общинските планове за действие. Същевременно като цяло те не са много приложими към настоящия анализ, тъй като неговите задачи са насочени най-вече към проследяване процеса по изготвяне и изпълнение на общинските планове за действие. Бе преценено, че конкретно изготвената рамка на проучването – дизайн и формуляри към него – може да изпълни по много по адекватен начин заложената цел в дейност 1.

В тази връзка екипа на проучването обособи и прие 9 задачи, по които да се работи по анализа и оценката:

ЗАДАЧА 1 – Да се издирят всички релевантни документи, необходими за провеждане на анализа и оценката;

ЗАДАЧА 2 - Сравнителен анализ на плановете за действие за изпълнение на интеграционните политики (съответно 2015-2020 за Монтана и 2017-2020 за Лом) на двете общини с областните и национални стратегически документи;

ЗАДАЧА 3 – Идентифициране на определен брой дейности в рамките на съответните приоритети от плановете за действие за изпълнение на интеграционните политики (съответно 2015-2020 за Монтана и 2017-2020 за Лом) на двете общини, които да бъдат проучени и анализирани подробно;

ЗАДАЧА 4 - Задълбочен анализ на избраните дейности и фиксиране на последващи действия;

ЗАДАЧА 5 – Интервюиране на лица, които имат пряко отношение към изпълнението на общинските планове в двете общини;

ЗАДАЧА 6 – Провеждане на две фокус групи в Монтана и Лом;

ЗАДАЧА 7 - Медиен мониторинг на публикациите в националните и регионалните медии, касаещи изпълнението на общинските планове в двете общини;

ЗАДАЧА 8 – Анализ на получената информация и оценка;

ЗАДАЧА 9 - Коментар върху актуалните в момента планове на двете общини.

Освен това при провеждане на анализа и оценката се използвани следните инструменти и методи на работа:

1. Контент анализ на държавна и общинска нормативна, стратегическа и планова документация; проучвания, анализи, отчети от изпълнение на планирани дейности и мерки - целта на анализа на съдържанието е да се стигне до изводи за модели, връзки или различия в изследваните текстове;
2. Контент анализ на доклади, проучвания и други източници, касаещи област Сливен и двете общини.
3. Дълбочинни интервюта "лице в лице" като метод за достигане на много по реална информация за изпълнението на общинските планове в двете общини;
4. Фокус групи – бяха организирани и проведени две фокус групи в общините Твърдица и Сливен;
5. Медиен мониторинг на информацията, свързана с изпълнението на общинските планове и всички събития, свързани с изпълнението на двете стратегии.

Структурирането на доклада е направено на база предварително формулирани въпроси в Приложение 7 „Дизайн на кабинетно проучване за обобщаване на цялата информация и структуриране на доклада“.

5 ИЗВОДИ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ АНАЛИЗ

5.1 Взаимовръзки на общинските планове с националната и областната стратегия

Общинският план за действие (ОПД)¹ на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики (2015-2020) и Общинският план за действие на община Лом в подкрепа на интеграционните политики (2017 -2020) на практика представляват оперативното изпълнение на Областната стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020). От своя страна тази Стратегия е приета в изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020). Тя представлява „документ, задаващ насоките за изпълнение на политиката за социална интеграция на ромите на областно ниво“².

Освен това във въведението на Областната стратегия е записано, че „Оперативното изпълнение на Областната стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020) се осъществява чрез Общинските планове за действие (ОПД), изпълнявани в два периода. Първият период 2012-2014 г., завършва с изпълнението на Националния план за действие по международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-

¹ За улеснение оттук нататък в доклада ще се използва абривиатурата ОПД за означаване на общински план за действие ви изпълнение на областна стратегия

² Областната стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020)

2015 г.”, актуализиран през 2011 г., като с оглед неговото приключване (2 февруари 2015 г.) е предвиден цялостен анализ на изпълнението за периода.

Вторият период 2014-2020 г. обхваща следващия програмен период на Европейския съюз по Оперативните програми за България с оглед финансова подкрепа чрез използването на инструментите на ЕС.”³

Прави впечатление, че първите ОПД на община Монтана за 2013-2014 година и за община Лом за 2012-2014 с известно закъснение.

През вторият периода на областната стратегия двата ОПД са приети както следва: на община Монтана за 2015-2020 година на 18.12.2014 г. и на община Лом за 2017-2020 година на 31.08.2017 г. Прави впечатление, че приемането на ОПД на община Лом е закъсняло с около 2-3 години и на практика общината не е имала свой приет план в периода 2015-2016 година.

Характерно за двата ОПД на общините Лом (2017-2020) и Монтана (2015-2020), е че нямат въведение, а направо преминават към таблична част. При ОПД на община Лом целия план е в таблична форма, а при ОПД на община Монтана има въвеждаща част от три изречения и кратка аналитична част преди представянето на всеки приоритет.

С оглед на целите на анализа ще разглеждаме аналитичната част от двата предшестващи ОПД, които са свързани с изпълнението областната и националната стратегия 2012-2020 – на община Монтана 2013-2014 и на община Лом – 2012-2014 година.

И двата ОПД, които са предмет на анализа (2015-2020 за община Монтана и 2017-2020 за община Лом) следват графично модела на Плана за действие в изпълнение на Националната стратегия на република България за интегриране на ромите 2012-2020 година. В двете таблици са включени колонки за: „Цели“, „Задачи“, „Дейности“, „Отговорна институция“, „Времеви период“ и последната колонка е „Индикатори“. Разликата е само в колонката „Финансиране“ – така е заложена в ОПД на община Лом, докато в ОПД на община Монтана колонката „Финансиране“ е разделена на „Средства“ и „Източник“.

За изследване на взаимовръзката на двата ОПД с областната и националната стратегия проследихме няколко въпроса, които бях обект на проучването:

5.1.1. До каква степен общинските планове включват заявените на национално и областно ниво цели, приоритети, подцели, задачи и очаквани резултати?

НА НИВО ОБЩА/СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ:

В ОПД на двете общини липсва **обща/стратегическа цел**. Това е напълно разбираемо, тъй като плановете за изпълнение визират общата стратегическа цел на областната и респективно на националната стратегия. Освен това те използват модела на Плана за действие на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020).

Интересен факт е, че във въведението на ОПД на община Монтана (2015-2020) е записано: *„Планът за действие на Община Монтана за подкрепа на интеграционните политики е*

³ Областната стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020)

създаден въз основа на Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите/2012-2020/⁴ и не е посочено изпълнението на областната стратегия, която би трябвало да е водеща в случая. Във въведението на ОПД на община Монтана 2013-2014 няма текстове, които посочват взаимовръзка с областната и национална стратегии за този период.

Във въведението на ОПД 2017-2020 година на община Лом няма никакъв текст. Във въведението на ОПД на община Лом за 2012-2014 година има следния текст: „Планът за действие на Община Лом за подкрепа на интеграционните политики 2012 – 2014 г е съобразен с Областната стратегия за интегриране на ромите на територията на Област Монтана, Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012- 2020) и с изискванията на националната и международна нормативна база“⁵

НА НИВО ПРИОРИТЕТИ:

В Националната стратегия на република България за интегриране на ромите 2012-2020 година, както и в Областната стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020) са обособени 6 приоритета: „ОБРАЗОВАНИЕ“; „ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ“; „ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ“; „ЗАЕТОСТ“ „ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ“ „КУЛТУРА И МЕДИИ“. Единствената разлика е, че в приоритета „Заветост“ на Националната стратегия е разширен със „Социално включване“ в областната стратегия.

В План за действие на община Монтана (2015-2020) броя на приоритети съвпада, но има някои различия в наименованията: Приоритет „Заветост“ е разширен и е станал „Социално включване и заветост“, а в Приоритет „Култура и медии“ е отпаднало „Медии“.

В План за действие на община Лом (2017-2020) приоритетите са напълно идентични с приоритети в областната и национална стратегии, но е въведен 7-ми приоритет „Създаване на необходимите предпоставки за изпълнението на общинския план за подкрепа на интеграционните политики“.

ВИД И БРОЙ ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ И ДЕЙНОСТИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО ОТДЕЛНИТЕ ПРИОРИТЕТИ:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 -2020	ОПД Лом – 2017 -2020
<p>В националната стратегия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Има визия и обща стратегическа цел. - Във всеки от 6-те приоритета има по една оперативна цел (в Култура и Медии -2) и определен брой цели; <p>В Плана за действие:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Има оперативна цел, цели, задачи и дейности. 	<p>В областната стратегия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Има визия и обща стратегическа цел. - Във всеки от 6-те приоритета има по една оперативна цел (в Култура и Медии -2) и определен брой специфични цели; - В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ няма специфични цели, а само дейности; 	<p>В ОПД Монтана има:</p> <p>12 цели, 40 задачи и 94 дейности</p>	<p>- В ОПД Лом има 21 цели, 39 задачи и 76 дейности;</p>

⁴ Общинският план за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики (2015-2020)

⁵ План за действие на Община Лом за подкрепа на интеграционните политики (2017-2020)

Общо в двата документа има: една стратегическа цел, 7 оперативни цели, 47 цели, 51 задачи и 124 дейности	<p>- В приоритет „Култура и Медии“, който е разделен на две, в втората част „Медии“ няма специфични цели, а само дейности;</p> <p>- Към всеки приоритет има определен брой дейности;</p> <p>Общо в областната стратегия има: една стратегическа цел, 7 оперативни цели, 34 специфични цели и 109 дейности;</p>		
--	--	--	--

ПРИОРИТЕТ „ОБРАЗОВАНИЕ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 -2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 8 цели, 16 задачи и 40 дейности	Една оперативна цел, 8 специфични цели, 26	7 цели, 12 задачи и 38 дейности	6 цели, 8 задачи и 26 дейности

ПРИОРИТЕТ „ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 -2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 5 цели, 17 задачи и 39 дейности	Една оперативна цел, 5 специфични цели и 31 дейности	5 цели, 13 задачи и 26 дейности	3 цели, 12 задачи и 18 дейности

ПРИОРИТЕТ „ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 -2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 10 цели и 18 дейности	Една оперативна цел, 9 специфични цели и 18 дейности	Една цел, 4-ри задачи и 10 дейности	3-ри цели, 6 задачи и 10 дейности

ПРИОРИТЕТ „ЗАЕТОСТ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 -2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 8 цели, 9 задачи и 12 дейности	Една оперативна цел, 8 специфични цели и 9 дейности	3-ри цели, 5 задачи и 6 дейности	3-ри цели, 7 задачи и 12 дейности

ПРИОРИТЕТ „ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 -2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 10 цели, 5 задачи и 7 дейности	Една оперативна цел и 14 дейности	3-ри цели, 4 задачи и 6 дейности	3-ри цели, 5 задачи и 7 дейности

ПРИОРИТЕТ „КУЛТУРА И МЕДИИ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 -2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Две оперативни цели, 6 цели, 5 задачи и 8 дейности	Две оперативни цели, 4 специфични цели (Култура) и 9 дейности (общо Култура и Медии)	Само „Култура“ - Две цели, 3-ри задачи и 8 дейности	2-ве цели, 2-ве задачи и 4-ри дейности

ПРИОРИТЕТ „СЪЗДАВАНЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА ПОДКРЕПА НА ИНТЕГРАЦИОННИТЕ ПОЛИТИКИ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 -2020	ОПД Лом – 2017 -2020
			Една цел, Една задача и 3-ри дейности

ВЗАИМОВРЪЗКИ НА ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ И ДЕЙНОСТИ ПО ОТДЕЛНИТЕ ПРИОРИТЕТИ:

ПРИОРИТЕТ „ОБРАЗОВАНИЕ“:

По този приоритет областната стратегия на област Монтана преповтаря целите на НСРБИР 2012-2020 година.

По този приоритет в ОПД на община Монтана са формулирани общо 7 цели от съответно 8 специфични цели и една оперативна цел в областната, и 8 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Целите на ОПД на община Монтана в този приоритет съответстват на насочеността и съдържанието на целите на областната и национални стратегии, но са адаптирани към ситуацията и оценката на нуждите в общината;
- Цел 2 на ОПД на община Монтана е фокусирана върху образователната десегрегация и извеждането на ученици от сегрегирани училища, вместо върху повишаването на нивото на образование в сегрегирани училища, както е записано в НСРБИР;
- Цели 3, 4, 5 и 6 са насочени към увеличаване на обхвата на роми в образованието и не съответстват директно на целите, заложи в областната и национална стратегии;
- Добавена е и цел 7 за развиване на библиотеките, която не е формулирана в целите и дейностите на областната и национална стратегии.

По този приоритет в ОПД на община Лом са формулирани една оперативна и 7 цели от съответно 8 специфични цели и една оперативна цел в областната, и 8 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Оперативната цел в приоритет Образование на ОПД на община Лом съвпада напълно с оперативните цели в НСРБИР и областната стратегия на област Монтана;
- Конкретните цели в ОПД на община Лом в приоритет Образование следват духа на заложените цели в областната и национални стратегии;
- Както в ОПД 2012-2014, така и в ОПД на община Лом 2017-2020 целите са адаптирани към спецификата на проблемите в образованието на ромите на територията на общината, като правят впечатление някои конкретни цели като: „5.Увеличаване на процента на роми със

средно и висше образование.“, „7.Подобряване качеството на образованието спрямо потребностите на пазара на труда.“⁶

Прави впечатление, че нито в областната стратегия, нито в четирите ОПД (за Лом 2012-2014; 2017-2020 Лом и за Монтана 2013-2014; 2015-2020), не е включена като цел една от целите на националната стратегия: „8. Въвеждане на практиката на образователен медиатор в системата на подготвителния клас и средното образование.“⁷ При дълбочинните интервюта и фокус групите, както и от дейността на водещата организация фондация „РОМА ЛОМ“ ясно бе изведено, че фигурата на образователния медиатор е въведена и действа в практиката и на двете общини. Извода ни е, че при планирането е преценено да не се включва като цел, тъй като е вече действащ модел.

ПРИОРИТЕТ „ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ“:

По този приоритет областната стратегия на област Монтана преповтаря оперативната цел на НСРБИР 2012-2020 година. Специфичните цели на областната стратегия на област Монтана са адаптирани към спецификата на областта. Само една от специфичните цели е напълно идентична с цел от НСРБИР (*Повишаване на здравните знания и информираността на ромското население*). Има и допълнителен акцент с въвеждането на специфична цел 1 „Намаляване на детската смъртност“.

По този приоритет в ОПД на община Монтана са формулирани общо 6 цели от съответно 5 специфични цели и една оперативна цел в областната, и 5 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Като цяло се установява съответствие между целите в ОПД на община Монтана и тези в областната и национална стратегии по този приоритет. Адаптацията на целите към регионалната специфика е направена още на ниво областна стратегия;
- Целите на ОПД община Монтана в този приоритет съответстват по-плътно на областната стратегия: цели 1, 2, 4 и 5 съвпадат изцяло съответно с целите 1, 2, 3 и 4 на областната стратегия;
- Целите 3 и 6 по същество съответстват на цел 6 на НСРБИР като конкретизират различни аспекти на очакваното въздействие.

По този приоритет в ОПД на община Лом са формулирани една оперативна и 3 цели от съответно 5 специфични цели и една оперативна цел в областната, и 5 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Оперативната цел в приоритет Здравеопазване на ОПД - община Лом съвпада напълно с оперативните цели в НСРБИР и областната стратегия на област Монтана;
- Целите на ОПД - община Лом са 3. В Плана 2012-2014 те изцяло съвпадат с цели 1, 2 и 3 на областната стратегия.
- В Плана 2017-2020 целите на община Лом са актуализирани. Цел 1 е по-широка от обхвата на областните цели – адресира достъпа на цялото ромско население до здравни грижи, а не е фокусирана върху малките деца. Цели 2 и 3 съвпадат с цели 3 и 4 от областната стратегия.

⁶ План за действие на Община Лом за подкрепа на интеграционните политики (2017-2020)

⁷ НСРБИР (2012-2020)

ПРИОРИТЕТ „ЗАЕТОСТ“ (в ОПД Монтана е формулирано „Социално включване и заетост“):

По този приоритет в ОПД на община Монтана са формулирани общо 3 цели от съответно 8 специфични цели и една оперативна цел в областната, и 8 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Прави впечатление, че целите са редуцирани спрямо тези в областната и национална стратегии;
- Първата и втората цел са аналогични на с оперативните цели на областната и национална стратегии, както и с една от другите цели;
- Третата цел „3.Подобряване на социалния статус на ромското население.“ е специфична и няма аналог в областната и национална стратегии.

По този приоритет в ОПД на община Лом са формулирани една оперативна и 3 цели от съответно 8 специфични цели и една оперативна цел в областната, и 8 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Оперативната цел в този приоритет съвпада напълно с оперативните цели в НСРБИР и областната стратегия на област Монтана;
- Цел 1 съответства на специфична цел 1 на областната стратегия, а цел 3 съответства по съдържание на цел 4 от областната стратегия.
- Цел 2 е формулирана конкретно за активиране на обезкуражени лица, каквито са регистрирани в община Лом. Тя съответства по същество на целите на областната стратегия без да ги преповтаря.
- Част от целите на областната стратегия са включени като конкретни задачи към целите на общинския план на община Лом.

ПРИОРИТЕТ „ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ“:

По този приоритет в ОПД на община Монтана е формулирана само една цел от съответно 9 специфични цели и една оперативна цел в областната, и 10 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Единствената цел преповтаря цел 1 в националната и областната стратегии;
- Сравнителният преглед на стратегиите и плановете обаче показва съответствие в целеполагането и приоритетите. Повечето специфични цели от областната стратегия на област Монтана са включени в общинската стратегия като задачи и конкретизирани дейности.

По този приоритет в ОПД на община Лом са формулирани една оперативна и 3 цели от съответно 9 специфични цели и една оперативна цел в областната, и 10 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Оперативната цел в този приоритет съвпада напълно с оперативните цели в НСРБИР и областната стратегия на област Монтана;
- Трите цели съвпадат с цели 1, 5 и 9 от областната стратегия;

- Цели 2, 3, 4, 6 и 7 на областната стратегия са включени като конкретни задачи към цел 1 на общинския план на община Лом.

ПРИОРИТЕТ „ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ“:

По този приоритет в ОПД на община Монтана са формулирани 3 цели от съответно една оперативна цел в областната и 10 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Целите на община Монтана в този приоритет са само 3 и не може да се направи пряка връзка с оперативните цели в областната и национални стратегии. Трите цели могат да се съотнесат по съдържание на цел 8 от НСРБИР;

- Останалите цели в националната стратегия, свързани с информираност и упражняване на човешките права, равнопоставеност на ромската жена, трафика на хора и др. не са посочени като конкретни задачи и дейности в общинския план.

По този приоритет в ОПД на община Лом са формулирани една оперативна и 3 цели, от съответно една оперативна цел в областната и 10 цели и една оперативна цел в националната стратегии:

- Оперативната цел в този приоритет на община Лом съвпада напълно с оперативните цели в националната и областната стратегии;

- В областната стратегия на област Монтана не са посочени специфични цели в този приоритет, така че няма възможност за пряка съпоставка;

- В ОПД на община Лом са включени 3 цели. Цел 1 и 2 съответстват по същество на цели 1 и 8 на националната стратегия. Цел 3 частично обединява насочеността на цели 3, 4 и 7 от националната стратегия, но в значително по-ограничен обхват;

- Целите на НСРБИР, насочени към правата на децата (6), равнопоставеността на ромската жена (5), закрилата от трафик на хора (9) остават извън обхвата на общинския план на община Лом за 2017-2020.

ПРИОРИТЕТ „КУЛТУРА И МЕДИИ“ (в ОПД Монтана е формулирано само „Култура“):

По този приоритет в ОПД на община Монтана са формулирани 2 цели от съответно: В областната стратегия – в „Култура“ една оперативна цел и 4ри специфични цели; в „Медии“ една оперативна цел; В НСРБИР - в „Култура“ една оперативна цел и 3 цели; в „Медии“ една оперативна цел и 3 цели:

- По отношение на приоритет Култура и медии, ОПД на община Монтана е насочен само в сферата на културата. Така е променено и наименованието на приоритета;

- Първата цел съответства по същество на общата оперативна цел в приоритета на областната и национална стратегия. Втората цел съответства на специфична цел 1 от областната стратегия.

По този приоритет в ОПД на община Лом са формулирани 2 оперативни цели и 2 цели от съответно: В областната стратегия – в „Култура“ една оперативна цел и 4ри специфични цели;

в „Медии“ една оперативна цел; В НСРБИР - в „Култура“ една оперативна цел и 3 цели; в „Медии“ една оперативна цел и 3 цели:

- Оперативните цели в този приоритет съвпадат напълно с двете оперативни цели в областната и национална стратегии, които са определени поотделно за сферите култура и медии;
- Двете конкретни цели са фокусирани само в сферата на културата;

5.1.2. Кои цели, задачи и дейности, формулирани в стратегическите документи на национално и областно ниво, отсъстват в плановете на двете общини?

Най-общо в двата ОПД на общините Монтана и Лом шестте приоритета, идентифицирани в областната и национална стратегия, са почти идентични. Изключение правят само приоритет „Заетост“, който в ОПД на община Монтана е формулиран като „Социално включване и заетост“ и приоритет „Култура и Медии“, който в ОПД на община Монтана е формулиран само като „Култура“. Същевременно по отношение на целите, задачите и дейностите се наблюдава редуциране, сравнително еднакво в двете общини. Ако разгледаме отделните приоритети могат да се направят следните сравнение с областната и националната стратегии.

ПРИОРИТЕТ „ОБРАЗОВАНИЕ“:

В ОПД на община Монтана са идентифицирани 7 цели, повечето от които са адаптирани към специфичните условия в общината и нямат пряка връзка с целите в областната и национална стратегии. В тази връзка може да се направи извода, че повечето липсващи цели са интегрирани в плана като задачи и дейности.

Все пак правят впечатление някои липсващи цели, за които не се намират адаптирани задачи и дейности като: „Обучение в дух на толерантност и недискриминация в детските градини и в училищата, чрез съхраняване и развиване на културната идентичност на деца и ученици от ромски произход“; „Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция“; „Въвеждане на практиката на образователен медиатор в системата на подготвителния клас и средното образование“.

В ОПД на община Лом са идентифицирани една оперативна цел (директно взета от областната и национална стратегия) и 7 цели, повечето от които са адаптирани към специфичните условия в общината и нямат пряка връзка с целите в областната и национална стратегии. И тук може да се направи извода, че повечето липсващи цели са интегрирани в плана като задачи и дейности. Тук може да се посочат като липсващи цели: „Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция“; „Въвеждане на практиката на образователен медиатор в системата на подготвителния клас и средното образование“.

Прави впечатление, че и в двата ОПД, както и в областната стратегия липсва една цел, идентифицирана в националната стратегия „Въвеждане на практиката на образователен медиатор в системата на подготвителния клас и средното образование“. При анализиране на двата ОПД не бе открита дори задача и дейност, която да реферира към въвеждането на фигурата на образователния медиатор.

ПРИОРИТЕТ „ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ“:

В ОПД на община Монтана по този приоритет са идентифицирани 6 цели, 4 от които са директно заимствани от областната стратегия, а една е директно взета от националната стратегия.

Тук може да се посочи единствено липсващата цел от областната стратегия: „Оценяване и наблюдение на здравното състояние на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства“.

В ОПД на община Лом са идентифицирани една оперативна цел (директно взета от областната и национална стратегия) и 3 цели, които директно са заимствани от областната стратегия (две от целите) и националната стратегия (една цел).

Като липсващи цели могат да бъдат посочени най-вече заложените в областната стратегия: „Намаляване на детската смъртност“; „Оценяване и наблюдение на здравното състояние на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства“.

ПРИОРИТЕТ „ЗАЕТОСТ“:

В ОПД на община Монтана са идентифицирани 3 цели, две от които директно са заимствани от областната и националната стратегии. Едната цел е специфична и е свързана с това, че в плана този приоритет е разширен на „Социално включване и заетост“

В този приоритет отбелязваме най-вече липсващи цели от областната стратегия, които са по близки до ОПД на община Монтана като: „Ограмотяване, квалификация и преквалификация на роми и друго живеещо при подобни условия население, включително и на заети в професии, традиционно характерни за етноса /дърводобив, билкарство, цветарство, строителство и ремонт на покриви и пътища/“; „Насърчаване на заетостта на "зелени работни места" чрез субсидиране на работни места в екологични дейности за създаване на качествена заетост и опазване на околната среда“; „Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес“; „Стимулиране на трудовата мобилност сред общността в областта за достъп до сезонни работни места и работни места в значими инфраструктурни проекти /селско стопанство, строителство на магистрала и пътища/“; „Развитие и усъвършенстване на мрежата от трудови медиатори в общините с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население за активизиране на неактивните и продължително безработните лица“; „Привличане за партньори лидерите сред общността в областта, ромските НПО и бизнес субекти“.

При анализа не бяха открити задачи и дейности по този приоритет, които да включват липсващите цели.

В ОПД на община Лом са идентифицирани една оперативна цел (директно взета от областната и национална стратегия) и 3 цели, които директно са заимствани от областната и национална стратегия.

Тук може да се отбележи липсата на същите цели от областната стратегия, посочени по-горе в ОПД на община Монтана с изключение на „Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес“.

ПРИОРИТЕТ „ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ“:

В ОПД на община Монтана е идентифицирана една цел, която директно е заимствана от оперативната цел в същия приоритет на областната и националната стратегия.

В тази връзка липсващите цели са включени като задачи и дейности към тази единствена цел.

В ОПД на община Лом са идентифицирани една оперативна цел (директно взета от областната и национална стратегия) и 3 цели, които директно са заимствани от областната и национална стратегия.

Повечето от липсващите цели са включени като задачи и/или дейности към трите цели.

ПРИОРИТЕТ „ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ“:

В ОПД на община Монтана са идентифицирани три цели, директно заимствана от националната стратегия (тъй като областната няма формирани цели), по точно от 8 цел *„Повишаване на капацитета на правоприлагащите органи по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие или омраза, основани на етническа принадлежност“*.

На практика в този приоритет липсват почти всички цели от националната стратегия и почти всички дейности (с малки изключения) от заложените дейности по този приоритет в областната стратегия.

В ОПД на община Лом са идентифицирани една оперативна цел (директно взета от областната и национална стратегия) и 3 цели, които директно са заимствани от национална стратегия – цел 3 и цел 8.

Подобно на ОПД Монтана в този приоритет липсват почти всички цели от националната стратегия и почти всички дейности (с малки изключения) от заложените дейности по този приоритет в областната стратегия.

ПРИОРИТЕТ „КУЛТУРА И МЕДИИ“:

В ОПД на община Монтана (приоритета е само Култура) са идентифицирани две цели, директно заимствани от областната и национална стратегия.

Тук липсват всички цели, задачи и дейности, отнасящи се до приоритет „Медии“ от областната и национална стратегии.

От приоритет „Култура“ в областната стратегия липсва като цел само *„Развитие на издателската дейност“*

В ОПД на община Лом са идентифицирани две оперативни цели – за Култура и Медии (директно взети от областната и национална стратегия) и 2 цели, които директно са заимствани от областната и национална стратегии – само от приоритет Култура.

5.1.3. Има ли допълнителни цели, задачи и дейности, които не се откриват в стратегическите документи на национално и областно ниво?

От осъществения анализ може да се направи извода, че в двата ОПД създателите на документите са се опитали да адаптират в повечето от приоритетите целите, задачите и дейностите, заложен в областната и националната стратегии. Това дава основание за по

голяма обективност и съобразяване с местните реалности. В доста случаи обаче се среща и подхода да се заимстват директно целите, задачите и дори дейностите.

По отделните приоритети мога да се направят следните изводи:

ПРИОРИТЕТ „ОБРАЗОВАНИЕ“:

В ОПД на община Монтана като специфична цел и свързана с нея задачи и дейности може да се определи *„Образователна десегрегация на децата и учениците“*, която е фокусирана върху извеждане на деца и ученици от сегрегирана среда и включването им в приемни детски градини и училища. Отделено е внимание на организирането на транспорт за този процес, ангажирането на човешки ресурс, работа с родителите и др.

Друга специфична цел в ОПД на община Монтана е *„Библиотека в помощ на образованието“*, която е насочена към преодоляване на функционалната и информационна неграмотност сред младите и възрастни роми чрез различни форми: *„Маратон на четенето“*; *„Кастинги за книги“*; клубове *„Приятели на книгата“*; клуб *„Виртуален пътешественик“*; курсове за начална компютърна грамотност; курсове за деца и родителите им за безопасно сърфиране; начални езикови курсове за английски и немски.

В ОПД на община Лом няма ясно изразени специфични цели в този приоритет, по скоро са акцентирани някои цели, които не фигурират в областната и национална стратегии като такива: *„5.Увеличаване на процента на роми със средно и висше образование; 6.Прилагане на разнообразни форми за работа с възрастни отпаднали от училище; 7.Подобряване качеството на образованието спрямо потребностите на пазара на труда.“*

ПРИОРИТЕТ „ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ“:

В ОПД на двете общини по този приоритет не се откриват никакви специфични за територията цели, задачи или дейности. Може да се отбележи единствено в ОПД на община Монтана една цел *„3. Намаляване на неравнопоставеността на ромите в достъпа им до здравни грижи“*, която допълнително акцентира усилията за осигуряване на по-добър достъп да здравни грижи на ромската общност, въпреки че това е отразено и в други цели. Визираната цел допълнително е разширена с 3 задачи и 5 дейности.

ПРИОРИТЕТ „ЗАЕТОСТ“:

В ОПД на община Монтана по този приоритет трябва на първо място да се отбележи неговото разширение с включването на *„Социално включване“*. В тази връзка в плана е включена една специфична цел: *„3.Подобряване на социалния статус на ромското население“*, която е разширена с две задачи и три дейности, касаещи използването от ромската общност на съществуващите социални услуги на територията.

В ОПД на община Лом по този приоритет няма ясно открояващи се специфични цели, задачи и дейности. Може да се отбележи извеждането като цел на *„2. Активирание на неактивни и обезкуражени лица“*, което дава малко по различен акцент.

ПРИОРИТЕТ „ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ“:

В ОПД на община Монтана и община Лом по този приоритет не се откриват никакви специфични за територията цели, задачи или дейности. Може да се отбележи, че в ОПД на община Лом има по голяма конкретика кои квартали, училища, детски площадки са планирани за изпълнение в сроковете на плана.

ПРИОРИТЕТ „ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ“:

В ОПД на община Монтана и на община Лом по този приоритет не се откриват никакви специфични за територията цели, задачи или дейности.

ПРИОРИТЕТ „КУЛТУРА И МЕДИИ“:

В ОПД на община Монтана по този приоритет не се откриват никакви специфични за територията цели, задачи или дейности. Може да се отбележат като характерни дейности за развитие на ромско театрално студио към драматичен театър „Драгомир Асенов“ и поддържане на секция „Етноси“ към официалния сайт на Община Монтана.

В ОПД на община Лом по този приоритет не се откриват никакви специфични за територията цели, задачи или дейности.

ПРИОРИТЕТ „СЪЗДАВАНЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА ПОДДРЕПА НА ИНТЕГРАЦИОННИТЕ ПОЛИТИКИ“:

Този приоритет е включен само в ОПД на община Лом и само по себе си е специфичен при създаване на подобни планове.

5.2. Процес по създаване на общинските планове

В „Областна стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020)“ е посочено, че *„Оперативното изпълнение на Областната стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020) се осъществява чрез Общинските планове за действие (ОПД), изпълнявани в два периода“*⁸. За първи период е посочена 2012-2014 година (съвпадащ с приключването на инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.), а за втори период е посочена 2014-2020 година, което се свързва с програмния период на Европейския съюз с оперативните програми. В областната стратегия е предвиден междинен преглед/актуализация на ОПД през 2017 година.

Прави впечатление, че в периода на областната стратегия има по два ОПД на двете общини. Община Монтана има ОПД за периода 2013-2014 година и за периода 2015-2020 година. Община Лом има ОПД за периода 2012-2014 година и за периода 2017-2020 година. И двете

⁸ Областна стратегия на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020)

общини плановете не покриват целия период – при община Монтана е пропусната първата година - 2012, а при община Лом се появява период от 2 години, който не е включен – 2015-2016 година.

5.2.1. Автентични ли са общинските планове за действие на двете общини или са заимствани от другаде?

На база натрупаната информация от анализа на документите на двете общини и от проведените фокус групи, както и от направените интервюта с редица представители на ромската общност, местна власт и институции, може да се направи извода, че общинските планове за действие отразяват до голяма степен местната ситуация и имат отношения към местните проблеми на ромската общност.

В първата част в ОПД на община Лом 2012-2014, в ОПД на община Монтана 2013-2014 и частично в ОПД на община Монтана 2015-2020 година се предоставя актуална информация за състоянието на ромската общност, прави се описание на наличните ресурси по отделните приоритети, правят се опити да се систематизират съществуващите проблеми.

Във втората част на всички планове, където се формулират целите, задачите и дейностите, може да се обобщи, че по често срещания похват е да се използват текстовете директно от областната и националната стратегия. По рядко са формулирани специфични за общините цели, задачи и дейности. Тъй като основната цел на ОПД е да изпълняват областната и националната стратегия, това не може да се отчете като проблем, но трябва да се отбележи, че в немалка част от трансформираните цели, задачи и дейности се наблюдава механично пренасяна, без адаптиране към конкретната ситуация.

5.2.2. Описан ли е процесът по създаване на общинските планове за действие?

Във въвеждащата част на двата ОПД на община Монтана, за 2013-2014 и 2015-2020 година, няма информация, която да описва как е преминал процеса по създаване на двата плана.

От проведената фокус група в град Монтана в рамките на Дейност 1 по проекта, единствената информация за процеса по създаване на ОПД бе споделена от представител на НПО, който през 2013-2014 година е бивш заместник-областен управител на област Монтана:

„Допитване до хората и ромските общности на практика не е правено, включително по интернет. Дебат не е имало. Никой няма спомен да е имало за обсъждане на плана. Областна администрация е събирала Обществения съвет на областно ниво при стартирането на процеса на планиране на политиките към ромите. Но след това не са обсъждани. Проблем е, че в община Монтана няма стабилна ромска организация, която да работи на място „долу в лепкавата кал“ в махалите. Повечето респонденти не са участвали в изработването на Плана, но на практика след това са участвали в изпълнението на конкретни мерки и подкрепа към ромите – всеки в своята област.“

Според същия участник във фокус групата при изготвянето на ОПД 2015-2020 е използван паралелно протичащия процес на анализ на нуждите от социални услуги за изработване на областната стратегия за развитие на социалните услуги.

От проведените интервюта на представители на общността от община Монтана може да се направи извода, че по голямата част от интервюираните не са участвали в процеса, освен лицата, които са имали релевантни служебни задължения.

Във въвеждащата част на ОПД на община Лом за 2012-2014 година има само един текст, който дава някаква информация е протекъл процеса по неговото изготвяне:

„Съгласно заповед №745/06.12.2012 г. на Кмета на Община Лом в разработването на плана за действие участваха:

- *Общинска администрация - Лом;*
- *Дирекция "Социално подпомагане" Лом;*
- *Дирекция "Бюро по труда" гр. Лом;*
- *Представители на ромската общност;*
- *Представители от неправителствените организации - фондация „Рома- Лом и сдружение „Развитие и подкрепа на ромските жени и деца“;*
- *Представител от РУ „Полиция“ гр. Лом;“⁹*

В ОПД на община Лом 2017-2020 година няма никакъв текст за процеса по неговото създаване.

От проведената фокус група в град Лом в рамките на Дейност 1 по проекта се получи повече информация за процеса по създаване на ОПД:

- повечето участници споделят, че не са участвали в подготовката на Плана и не знаят дали е имало допитване до ромски представители или са се запознали с Плана непосредствено преди фокус-групата, защото „до момента не са проявили инициативност и интерес към общинските стратегически документи“;
- същевременно участващите във фокус групата специалисти, които тогава са били на ключови позиции, споделят, че са подавали статистическа информация за анализа на ситуацията – например, в сферата на социалното подпомагане и социалните услуги (бивш директор на ДСП – Лом);
- здравните медиатори са участвали по приоритет здравеопазване с информация и предложения за дейности;
- Фондация Рома-Лом (ФРЛ) е участвала в процеса на разработване на конкретните мерки по Плана – дискусии и предложения за мерки. Според няколко участника редица дейности в Плана за интеграция са взети директно от успешни програми и дейности на ФРЛ – в образованието, приобщаване на ромските деца чрез спортни дейности (клубове, футбол и др.);
- Експерт пояснява, че общината има няколко подхода при разработване на такива планове и стратегии: 1) чисто технически подход – за събиране на данни и информация за проблемите от институции и от НПО без анализ; 2) пасивен подход – общината очаква някой да дойде и да направи предложения и 3) активен – когато общината търси съдействие от гражданското общество. Често обаче общините си обменят разработки помежду си, преписват едни от други, буквално копират определени сектори и текстовете в Плановите им се повтарят. Познаваме тази практика. Това показва, че в много случаи тези планове се правят проформа и хората, които отговарят в общините не са запознати с проблемите или не се интересуват. Общините разчитат на местните организации да се включат в изпълнението. Там, където има силна ромска организация,

⁹ План за действие на община Лом за подкрепа на интеграционните политики 2012-2014;

нещата се случват. В общините, където няма ромска организация, нещата не се случват и се правят само задължителните дейности.

От проведените интервюта в община Лом може да се направи следния извод:

- по голямата част от интервюираните не са участвали в процеса по създаване на ОПД 2012-2014 и 2017-2020 година;
- интервюираните представители на фондация „Рома Лом“ са активни участници в изготвянето на двата ОПД и са активни участници в процеса;
- най-интересното интервю бе с ключов представител на местната администрация, който на практика координира целия процес по изготвяне на двата ОПД. Той обясни процеса на комуникация с областната администрация – получаване на инструкции за изготвяне на ОПД – даване на срок на релевантните институции в общината да подготвят своите предложения – обобщаване на информацията – изготвяне на съответния ОПД – внасяне в общинския съвет за гласуване – приемане на ОПД и процес по неговото изпълнение.

В Областна стратегия на област Монтана за интегриране на ромите 2012-2020 година има текстове, които реферират към процеса по изготвяне на ОПД на различните общини:

„Областната стратегия е функция на анализа на потребностите на конкретните общини и същевременно, там където е необходимо отчита, координира и обединява усилията на повече от една община за решаване на общи проблеми.

Основен подход следва да бъде интегрирания и териториален подход.“¹⁰

„Със Заповед на Областния управител се създава оперативен екип (ОЕ), който включва основните участници в разработването на областната стратегия и общинските планове за действие, както и общинските координатори, които имат пряко отношение или са ангажирани с изпълнението на интеграционната политика в съответната община. По предложение на ОЕ могат да се създават целеви екипи/комисии/временни работни групи, които при необходимост да изпълняват конкретни задачи по изпълнение на областната стратегия. ОЕ съгласува своята дейност с Областния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси.

Тъй като общините отговарят за цялостното изпълнение на Общинските планове на действие на собствената си територия, всяка община следва да обособи подобни структури за координация на общинско ниво, съобразно с местните нужди.“¹¹

Основен извод е, че във всички наблюдавани документи не се намират ясно описани процеси по създаване на съответните ОПД. С допълнителната информация от проведените интервюта и фокус групи остава впечатлението, че процесите по изготвяне на ОПД на двете общини вървят повече по административен път и на практика липсва реален контакт със заинтересуваните групи.

¹⁰ Областна стратегия на област Монтана за интегриране на ромите 2012-2020

¹¹ Пак там

5.2.3. Посочени ли са участниците в процеса на създаване на общинските планове? Участвали ли са представители на всички заинтересовани страни, вкл. на целевите групи в процеса на планиране?

В двата ОПД на община Монтана, за 2013-2014 и 2015-2020 година, няма информация за конкретните участници в процеса по създаване на плановете.

От проведената фокус група в град Монтана в рамките на Дейност 1 по проекта, има информация за един участник в процеса по създаване на ОПД на община Монтана за 2015 – 2020, но неговото участие е базирано на това, че в периода 2013-2014 година той е бил в позицията на заместник областен управител и е имал поглед върху протичащите процеси в тази насока.

От проведените интервюта извода също е, че представителите на общността, за която е предназначен ОПД по принцип не са участвали в процеса на тяхното създаване. Хората, които са имали професионални задължения в местната или държавната власт на територията на общината и са били титуляри на съответната институция в повечето случаи имат отношение към процеса на създаване на ОПД.

В ОПД на община Лом за 2012-2014 година в по горе цитираната заповед на кмета на общината са идентифицирани основните участници в изготвянето на ОПД: Общинската администрация; Дирекция "Социално подпомагане"; Дирекция "Бюро по труда"; Представители на ромската общност; Представители от неправителствените организации - фондация „Рома- Лом и сдружение „Развитие и подкрепа на ромските жени и деца“; Представител от РУ „Полиция“. На база проведените фокус група и интервюта може да се направи извода, че реалните участници в този процес могат да се определят по следния начин:

- представител/и на общинската администрация, които на практика координират целия процес, изискват информация от институции (ДСП, ДБТ, Полиция, Здравеопазване), както и от ромски НПО (в случая изключителна актуваната фондация „Рома Лом“) и изготвят вариант на ОПД за внасяне в общинския съвет;
- Вторите по активност участници са тези от НПО – в случая работеща добре организация като „Рома Лом“. В повечето случаи в ОПД се заимстват директно програми, проекти и инициативи, които вече са действащи в неправителствената организация;
- С много по малка активност са институции като Дирекция "Социално подпомагане"; Дирекция "Бюро по труда", РУ „Полиция“, Районна здравна инспекция. Обикновено те подават за включване в плана информация, която им е служебно задължение;
- Прави впечатление, че образователни и здравни медиатори, лидери на ромската общност (религиозни и други) почти не участват в този процес.

Трябва да се отбележи, че и в „Областна стратегия на област Монтана за интегриране на ромите 2012-2020 година“ не се откриват текстове, които да насочват общините да бъдат по активни в привличането на представители на общността в процеса по изготвяне на ОПД. Разбираемо е, че Стратегията се базира на всички ОПД на общините, но въпреки това тя е основен документ и може да служи като модел за общинско планиране. Освен това всички ОПД се инициират от областната администрация, която получава и обратна връзка за тяхното изпълнение. От стратегията може да се посочи само следния текст, който има отношения към поставения въпрос:

„Областната стратегия за интегриране на ромите е изработена в резултат на сътрудничество от страна на отговорните институции в сътрудничество с гражданския сектор и в частност ромски неправителствени организации.“¹²

5.2.4. Били ли са общинските планове предмет на обществено обсъждане/ направени ли са публично достояние преди приемането му?

Във всичките 4-ри ОПД на двете общини за периода 2012-2020 година не беше намерена информация за провеждани публични обсъждания или някакъв вид срещи, визиращи процеса по създаване на плановете. Също така не бяха открити публикации в сайтовете на общините или други източници (онлайн медии, тв канали, печатни медии), включващи покани или информация за процеса по изготвяне на плановете.

5.3. Анализ на нуждите в процеса на изготвяне на общинските планове за действие

5.3.1. Общинските планове за действие на Монтана и Лом съдържат ли анализ на нуждите?

ОПД на община Монтана

В двата ОПД на община Монтана, 2013 -2014 и 2015 - 2020 година, преди описанието на целите, задачите и дейностите в табличен вид, е направен анализ по традиционните 6 приоритета (по подробен в първия ОПД и доста по кратък във втория ОПД):

В приоритет „Образование“¹³ се дава кратка информация за образователната система на община Монтана и настъпилите промени в следствие на демографския срив. Отбелязва се, че общината няма проблем в обхващането на децата, подлежащите на задължителна предучилищна и училищна подготовка и че има изработена система за обхват на 6 и 7-годишните. Проблемът по-скоро е със задържането им в детските градини и в училищата.

По нататък е дадена информация за процес по десегрегация, започнат през 2001 година от фондация „Ресурсен център Шам“ в партньорство с община Монтана, като един от важните елементи на процеса е осигуряване на транспортна схема.

Изтъкнати са два основни проблема:

- отпадането от училище и липсата на образование като един от най-сериозните фактори за попадане в ситуация на множество рискове – бедност, противоправно поведение, насилие, зависимост и др.;
- образователното равнище на родителите също е силен фактор, оказващ влияние върху риска от бедност сред децата

Акцентирана е необходимостта от комплексна интервенция, която да бъде насочена едновременно към родителите и децата.

¹² Областна стратегия на област Монтана за интегриране на ромите 2012-2020

¹³ План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики – 2013-2014

В ОПД на община Монтана 2015-2020 година се поставят още два проблема:

- „Ниската степен на образование поставя тази общност в крайното стъпало на социалната стълбичка с последващи: безработица, бедност, лоши битови условия, висока заболяемост и смъртност“¹⁴.
- „липсата на целеви средства за транспорт на деца и ученици от кв. Кошарник до детските градини и училищата в града“.¹⁵

Отбелязано е, че община Монтана ще продължи процеса по десегрегация, започнат от фондация „Ресурсен център Шам“.

В приоритет „Здравеопазване“ в аналитичната част на ОПД 2012-2013 е дадена статистика за възрастовата структура на ромите в общината и е отбелязан един характерен за ромската общност факт, че делът на най-възрастните - хората над 60 години в ромската общност е около 4 пъти по-нисък, отколкото при българите.

В този приоритет представения анализ може да се обособи в две групи:

- Посочени данни и информация, касаещи цялата ромска общност в България – данни на Факт Маркетинг от 2004 година (68 % от ромските домакинства са с хронично болен, 58 % нямат достъп до стоматологична помощ, 46 % от лицата от ромски произход не са здравно осигурени); Средната продължителност на живот на ромите е по-ниска от средната продължителност на живот на етническите българи /MIGHEALTHNET/; При около 5 % от ромските деца не са провеждани никакви имунизации, а при около 15 % не са проведени всички, които се изискват по Националния имунизационен календар (Факт маркетинг, 2003); по време на епидемията от Морбили /2010 г./ в страната над 90% от заболелите, бяха ромски деца.¹⁶
- Данни от община Монтана - По впечатления на здравните медиатори в община Монтана, поне в половината от ромските домакинства има хронично болен, а поне във всяко четвърто домакинство има човек с увреждане. Услуги на стоматолог ползват едва около 20% от ромите и то изключително поради наличие на неотложна или спешна нужда от това; По данни на здравните медиатори и екипа на Фондация „Здравни проблеми на малцинствата“ около 80 % от болните в община Монтана са роми.¹⁷

В ОПД на община Монтана 2015-2020 година е направен изключително кратък анализ, в който най-същественото са данните за детската смъртност при ромите в общината – „При детска смъртност до 1 г. възраст към 31.12.2013 г. за страната 7.8 на 1000 новородени, за община Монтана -11.5, за ромската общност-28.0 промила. Делът на ромското население за България е 4.4% , а за Монтана този дял е 7.0%.“¹⁸

В приоритет „Жилищни условия“ в ОПД на община Монтана за 2013-2014 година в началото се описва проблема със концентрация в обособени квартали на ромското население, което

¹⁴ План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики – 2015-2020

¹⁵ Пак там.

¹⁶ План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики – 2013-2014

¹⁷ Пак там

¹⁸ План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики – 2015-2020

обикновено води до социална изолация на жителите им, до влошаване на жилищните условия, до проблеми с изграждането и поддръжката на инфраструктурата и хигиената, до транспортни проблеми и трудности при осигуряването на услуги.

По нататък се предоставят данни за действаща кадастрална карта и кадастрални планове за населените места, за които няма одобрена кадастрална карта.

В ОПД на община Монтана 2015-2020 година се предоставя още по кратка информация от подобен характер.

В приоритет „Социално включване и Заетост“ в ОПД на община Монтана 2013-2014 година на практика са представени подробни данни на Дирекция „Бюро по труда“ Монтана и Дирекция „Социално подпомагане“ Монтана.

Споменаването на проблематиката, касаеща ромското население, е следната:

- Делът на регистрираните безработни лица, самоопределили се като представители на ромската етническа група е относително нисък – 284 лица от общо 2896 /към 31.10.2012 г. Лицата с начално и по-ниско образование са 78% от всички;
- Броят на регистрираните мъже е по-голям от броя на регистрираните жени;
- Голям е делът на лицата с начално и по-ниско образование сред лицата, самоопределили се като представители на ромската етническа група. Това е сериозна пречка за реализацията им на пазара на труда на несубсидирани работни места.
- Под 10 % от регистрираните безработни лица са се самоопределили като представители на ромската етническа група.
- Включените в заетост по програми и проекти лица от ромската етническа група са под 6 % от общо включените, а делът им от включените в проекти на ОП „РЧР“ е под 4%;
- Общият брой на подпомаганите лица и семейства от община Монтана с месечна помощ по чл. 9 от Правилника за приложение на Закона за социалното подпомагане е 430 броя, от тях 310 броя са от ромски произход или 72 на сто.¹⁹

В ОПД на община Монтана 2015-2020 година аналитичната част включва няколко общи по смисъл изречения.

В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ в ОПД на община Монтана 2013-2014 година в аналитичната част се прави едно общо изложение, като се цитира Конституцията на Република България и Закона за защита от дискриминация от 2004 година. След това се правят няколко извода от работата на Районно управление „Полиция“ Монтана, които могат да бъдат определени като съществуващи проблеми:

- „1. Основните престъпления, които се извършват на територията на община Монтана в районите с преобладаващо ромско население, са различните видове кражби.
2. Нарушенията на обществения ред в тези райони са чести като изобилстват случаите на съседски конфликти.
3. Потърпевши граждани от престъпленията на ромите са предимно хората, които имат необитаеми вили в района на кв. „Кошарник“ и местностите около гр. Монтана, а в селата обект

¹⁹ План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики – 2013-2014

на посегателства са всички имоти, в които не живеят хора постоянно - с. Габровница, Д-р Йосифово, Д. Белотинци и др. села с преобладаващо ромско население.

4. Основните фактори и причини, пораждащи проблема, са общоизвестни, а именно:

- ниският социален статус на тази категория лица;
- неграмотността сред ромите;
- голямата безработица сред тях;
- липсата на перспектива за икономическо съживяване на населените места с преобладаващо ромско население.

5. Нужен е комплексен подход от всички заинтересовани институции - държавни, общински, неправителствени организации и сдружения, за решаване на проблемите и пълното интегриране на българските граждани от ромски етнически произход.²⁰

В ОПД на община Монтана 2015 – 2020 година в аналитичната част има само следния текст: „В Монтана от дълги години не съществува етническо напрежение. Благодарение на превантивната работа на полицията, доброто партньорство между институции с неправителствените организации и ромски представители не се допуска етническа нетолерантност²¹, който изглежда в противоречие с вече идентифицираните проблеми в предишния ОПД.

В приоритет „Култура и медии“ в ОПД на община Монтана 2013-2014 в началото е направен един общо коментар с акцент за значението на интеркултурния диалог и мултикултурния подход. По нататък е посочено, че в това направление ще бъдат изключително полезни 5те културни институти и 25те читалища в общината, като е приложен подробен списък. Няма ясно дефинирани проблеми.

В ОПД на община Монтана за 2015-2020 година има кратък аналитичен текст, който акцентира към етно-културното многообразие и че това е необходимо да се направи още в ранна детска възраст в детските градини и в училищата, където се градят мостове на взаимоотношения, зачитане на различното и запознаване с богатствата на културното наследство. Прави впечатление че в този ОПД направлението е само „Култура“.

ОПД на община Лом

В ОПД на община Лом 2012-2014 година има сравнително голяма аналитична част, но в ОПД на община Лом 2017-2020 няма никакъв анализ. Затова в рамките на този въпрос ще разгледаме само първия план.

В т.2. „Обща характеристика на община Лом“ е представена обща информация, включително кратка информация за броя на населението по етническа структура. Като източници са посочени статистически данни от НСИ – преброяването от 2011 година – и данни от ГРАО на общинска администрация Лом. Накрая са посочени различни фактори, които пораждат бедността сред ромската общност:

²⁰ План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики – 2013-2014

²¹ План за действие на община Монтана за подкрепа на интеграционните политики – 2015-2020

- ранно отпадане от училище, ниско образование и/или липсваща професионална квалификация на голяма част от жителите;
- трайна безработица и липса на трудови навици за част от тях;
- ограничени възможности за заетост;
- лоши битови условия;
- липса на достъп до здравни, социални, образователни услуги.

В приоритет „Образование“ в началото е представена образователната структура на населението в общината. Представена е информация за броя на училищата и детските градини в общината, както и броя на обхванатите деца и ученици.

Посочени са три основни фактора, които влияят на структурата на общинската образователна система: **Демографският фактор** дава своето негативно отражение както върху броя на учениците, така и върху броя на учебните заведения в общината; **Фактор раждаемост:** статистическите данни от ЕСГРАОН в община Лом за родените и подлежащи на задължително обучение ученици през следващите пет години не променят съществено броя на учениците в училищата; **Миграционните процеси** - в страната /към други градове/ и в чужбина влияят значително върху общия брой на учениците и води към тяхното намаляване.

Посочени са причините за отпадане от училище: Икономически - ниски доходи на семействата, безработни родители; Социални - родителска незаинтересованост, липса на контрол от страна на семейството, отрицателно въздействие от страна на средата, лоши битови условия, влияние на различни криминогенни фактори; Личностни - липса на мотивация за учене, негативно отношение към училището, трудности в общуването с учители и съученици.

Посочено е твърдение, че съществува изключително добра транспортна схема, което дава възможност на децата от ромски произход да пътуват до избрано от тях училище, което улеснява процеса на десегрегация на територията на Община Лом.

Дадена е кратка информация за няколко проекта, подпомагащи ромската интеграция.

Накрая са изведени няколко проблеми, свързани със задържането на децата учениците от ромски произход в училище:

- ранни бракове и отпадане от образователната система;
- липса на подходящи специалисти, които да работят с родителите и учениците от ромски произход за задържането им в училище;
- извънкласните форми в училище се осъществяват предимно по проекти, които са с определен срок и след приключване няма приемственост.

В приоритет „Здравеопазване“ в началото са посочени няколко общи извода, които касаят по принцип цялото население на страната. Дадена е информация за функциониращи болници и здравни заведения. Посочено е, че от 2007 година работят петима здравни медиатори - разпределени в три ромски квартала: двама в кв. "Стадиона", двама в кв. "Младеново" и един в кв. "Хумата".

Като проблеми в ромската общност са изведени следните проблеми:

- Неплатени здравни осигуровки, вследствие на което се нарушава достъпа до здравеопазване;
- Масовото обедняване, което се последва от непълноценното хранене, постоянен стрес, нехигиенните жилищни условия;
- Ранните и чести раждания при ромите;
- Отказ да се посещава личен лекар поради неплатежоспособност. Много семейства са изправени пред избора да си купят храна или лекарства.

В приоритет „Жилищни условия“ в началото е посочено, че в град Лом са обособени четири квартала с преобладаващо ромско население Младеново, Стадиона, Хумата и Момин брод. Квартал Хумата изцяло е извън регулация.

Дадена е обща информация за състоянието на жилищния фонд на територията на общината.

От анализа на жилищния фонд се идентифицирани следните проблеми:²²

- Значителен дял влошено състояние на жилищния фонд: остарели водопроводни инсталации, амортизирана хидроизолация;
- Наематели, които нямат възможност да поддържат жилището или влошават неговото състояние;
- Висока енергоемкост - лоша термоизолация на стените и уплътненията на физически остарелите дограми, в резултат на което се увеличават разходите за отопление, което утежнява бюджета на наемателите;
- Затруднения от страна на общината по отношение на грижата и поддържането на жилищния фонд;
- Недобра организация на управлението на сградите в режим на етажна собственост. Делът на общинския жилищен фонд е разпръснат сред частни жилища в етажна собственост, което затруднява неговото управление и предприемането на мерки за подобряване на състоянието им;
- Затруднения от страна на общината при събирането на дължим наем в следствие на социални фактори - безработица, многодетни семейства, ниски доходи;
- Заделянето на изключително малко държавни и общински средства за строителство и ремонт на съществуващия жилищен фонд;
- Основен проблем за ромските квартали е узаконяване собствеността върху земята и законността на постройките.

В приоритет „Заетост“ е дадена обща информация за безработните лица от Дирекция „Бюро по труда“ Лом.

Посочени са редица програми и мерки, които се изпълняват от Дирекция „Бюро по труда“ и в които участват предимно лица от ромската общност.

²² План за действие на община Лом за подкрепа на интеграционните политики 2012-2014

Като изводи от направения анализ са посочени някои общи проблеми, част от които касаят и ромската общност²³:

- Голям е делът на нерегистрираните безработни;
- По-висок е делът на безработните сред жените;
- Наблюдава се тенденция за увеличаване делът на регистрираните трайно безработни лица;
- Висок е процентът на ниско образование, което е сериозна пречка при осигуряването на работа;
- Повече от 80 % (неофициални данни) от безработното население на общината е от ромски произход.
- Работните места по националните и европейски програми са крайно недостатъчни в сравнение с нивото на безработица на Община Лом.

В приоритет „Върховенство на закона“ има кратка аналитична част, която е свързана със Закона за защита от дискриминация и неговото приложение на територията на общината. Като основен проблем е посочена ниската правна култура, което рефлектира върху непознаване на правните възможности за защита от дискриминация.

В приоритет „Култура и спорт“ се представят основно „Общински център за извънучилищни дейности“ и читалищата на територията на общината. Не са изведени конкретни проблеми.

Най-общо от разгледаната аналитична част на четири ОПД могат да се направят следните изводи:

- В ОПД на община Монтана за 2013-2014 година има сравнително по-голяма аналитична част, докато в ОПД на община Монтана 2015-2020 по всеки приоритет са фиксирани по няколко изречения само;
- В ОПД на община Лом за 2012-2014 година също има сравнително по-голяма аналитична част, докато в ОПД на община Лом за 2017-2020 липсва такава;
- С малки изключения, там където има аналитична част, не се прави типичния за планирането процес по анализирането на конкретни нужди и идентифициране на проблеми, на които във втората част да се търси решение;
- В търсенето на конкретно идентифицирани проблеми по отделните приоритети бяха открити такива най-вече в първите два приоритета „Образование“ и „Здравеопазване“;
- Много важна констатация е, че не е представена информация какво е направено по предишния ОПД, което остава чувството, че всеки ОПД е някакъв самостоятелен документ, който има връзка с областната и националната стратегии, но няма връзка с предишни резултати.

²³ План за действие на община Лом за подкрепа на интеграционните политики 2012-2014

5.3.2. Какви източници на информация/ методи са използвани за изготвяне на общинските планове? Какво е качеството на използваните данни?

ОПД Монтана 2013-2014 година

Посочени в аналитичната част източници:

Във Въведението на ОПД са посочени статистически данни от НСИ – преброяването от 2011 година.

В приоритет „Образование“ се използват данни от данни от ЕСГРАОН Монтана относно учениците, подлежащи на задължително обучение в първи клас, както и данни от образователната система, най-вече на директорите на общински училища.

В приоритет „Здравеопазване“ също са използвани статистически данни за страната от НСИ – преброяването от 2011 година – възрастовата структура на населението и равнището на детската смъртност от 2003 година.

На две места в аналитичната част са представени данни на Агенция „Факт Маркетинг“ за 2003 и 2004 година, но не е посочено от кое изследване е взета тази информация – относно здравната осигуреност, имунизацията и други данни за ромската общност в страната.

На няколко места се посочват данни от здравните медиатори и екипа на Фондация „Здравни проблеми на малцинствата“ – за процента на болните роми, профилактичните прегледи сред тях и др.

За твърдението, че средната продължителност на живот на ромите е по-ниска от средната продължителност на живот на етническите българи се посочва като източник /MIGHEALTHNET/²⁴, без да се дава някаква информация какъв е този източник.

В приоритет „Жилищни условия“ се използвани данни на НСИ от преброяването на населението и жилищата в България от 2011 г., в което е посочено, че етническите българи разполагат средно с 23.2 кв.м. жилищна площ на едно лице, при ромите тя е едва 10.6 кв.м.

Дадени са данни за кадастрални карти, кадастрални регистри и кадастрални планове от община Монтана.

В приоритет „Социално включване и заетост“ са използвани данни на НСИ от преброяването през 2011 г. относно икономическата активност на големите етнически групи в страната.

²⁴ Информационна мрежа за добри практики в здравеопазването на мигранти и малцинства - Information network on good practice in health care for migrants and minorities [MIGHEALTHNET]
https://webgate.ec.europa.eu/chafea_pdb/health/projects/2006317/summary

Представени са данни в табличен вид за безработните лица в община Монтана, но не е посочен източника - най-вероятно те са от Дирекция „Бюро по труда“, Монтана. На няколко места също се използват данни за заетост, за които не е посочен източника.

Представени са данни от Дирекция „Социално подпомагане“, Монтана за броя на подпомаганите лица и семейства.

В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ има препратки към Конституцията на Република България и Законът за защита от дискриминация от 2004 г. Представени са данни единствено от работата на Районно управление полиция (РУП) Монтана, които нямат статистически характер.

В приоритет „Култура и Медии“ са посочени някои добри практики в работата с ромските деца и традицията да се отбелязват ромските празници. Изброени са съществуващите културни институции, читалища и НПО на територията на общината.

ОПД Монтана 2015-2020 година

Посочени в аналитичната част източници:

В приоритет „Образование“ е посочен броя на училищата и детските градини на територията на общината. Даден е нетния коефициента на записване на децата в детските градини и училищата (до 6 години и от 7 до 10 години) в община Монтана, сравнено със страната – не даден източника на информация.

В приоритет „Здравеопазване“ са дадени данни за детската смъртност в община Монтана и в страната – не са посочени източници.

В приоритет „Жилищни условия“ няма посочени източници.

В приоритет „Социално включване и заетост“ няма посочени източници.

В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ няма посочени източници.

В приоритет „Култура и Медии“ няма посочени източници.

ОПД Лом 2012-2014 година

Посочени в аналитичната част източници:

В точка 1. „Въведение“ на ОПД са посочени статистически данни от НСИ – преброяването от 2011 година.

В точка 2. „Обща характеристика на община Лом“ са посочени статистически данни от НСИ – преброяването от 2011 година и данни от ЕСГРАОН – община Монтана.

В приоритет „Образование“ са посочени данни от НСИ - преброяването от 2011 година – за образователната структура на хората от общината. Дадени са данни за учебните заведения на територията на общината и броя ученици/деца в тях – не е посочен източника.

В приоритет „Здравеопазване“ са изброени болници, здравни заведения, лични лекари и здравни медиатори. Не са посочени източници на информация.

В приоритет „Жилищни условия“ се използвани данни на НСИ и ТСБ, Монтана. Представени са данни и от община Лом относно картотекираните лица с остра нужда от жилище.

В приоритет „Заетост и безработица“ са използвани данни на Дирекция „Бюро по труда“, Лом и Дирекция „Социално подпомагане“, Лом. На няколко места също се използват данни за заетост, за които не е посочен източника.

В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ има препратки към Законът за защита от дискриминация от 2004 г. Няма посочени източници на информация.

В приоритет „Култура и спорт“ няма посочени източници на информация. Изброени са само различните клубове към читалище и центрове.

ОПД Лом 2017-2020 година

Няма аналитична част.

Коментар за качеството на използваните данни в двата ОПД:

- Най-честият проблем в използваните данни, че във всички приоритети се представят различни твърдения, изводи и заключения, но рядко се посочва източника на информация, на базата на които те са направени;
- В други случаи се посочва някакъв източник на информация като например Агенция „Факт Маркетинг“, но не се посочва как се нарича съответното изследване;
- От друга страна данните, за които е посочен източник, обикновено са статистически, много често доста стари и не са напълно пригодни за използване, освен в случаите, когато се проследява някоя тенденция;
- Много често се предоставят данни от съответната община, но не се посочва от кой отдел или дирекция са взети;
- В наличната аналитична част по отделните приоритети остава впечатлението, че повече от представената информация е част от служебните задължения на съответната институция и не направена някаква обработка за целите на ОПД;
- В ОПД на община Лом 2017-2020 изобщо липсва аналитична част.

5.3.3. Идентифицираните цели по бте приоритета свързани ли са/отговарят ли на установените потребности/проблеми в аналитичната част?

С оглед сравнително идентичните текстове на ОПД на двете общини в табличното представяне на цели, задачи и дейности, както и на отсъствието на аналитична част в ОПД на община Лом за 2017-2020 година, в анализа на този въпрос предприехме следния подход:

- Разглеждаме аналитичната част основно на първите ОПД на двете общини (съответно ОПД Монтана 2013-2014 и ОПД Лом 2012-2014) като от тях извеждаме идентифицираните проблеми;
- Отнасяме изведената проблематика към поставените цели (съответно задачи и дейност) в ОПД Монтана 2015-2020 и ОПД Лом 2017-2020 година.

Основание за този подход е по голямата и проблемно ориентирана аналитична част на първите ОПД (във вторите тя е изключително оскъдна в ОПД на община Монтана и липсва в ОПД на община Лом).

В ОПД на община Монтана 2013-2014 и 2015-2020 година:

Приоритет	Ясно дефинирани потребност/проблеми в аналитичната част на ОПД	Релевантна Цел	Коментар
1. Образование	Проблемът с отпадането от училище и липсата на образование	3.Повишаване обхвата на ромските деца в предучилищното образование 4. Повишаване обхвата на ромски ученици в основна степен на образованието	В задачи и дейности допълнително са детайлизирани възможните решение на този проблем
	Ниското образователно равнище на родителите	6.Ограмотяване на неграмотни и малограмотни възрастни роми	В задачи и дейности допълнително са детайлизирани възможните решение на този проблем
	Липсата на целеви средства за транспорт	1. Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование, чрез интегриране на ромските деца в етнически смесените детски градини и училища 2. Образователна десегрегация на децата и учениците	В задачи и дейности допълнително са детайлизирани възможните решение на този проблем
	Няма ясно дефиниран проблем	5. Увеличаване процента на роми със средно и висше образование; 7. Библиотеката в помощ на образованието.	Тези цели не са съотнесена към ясно дефинирана потребност/проблем
2. Здравеопазване	Проблемът с високите нива на детска смъртност в общината в сравнение със страната;	1.Намаляване на детската смъртност 2.Подобряване на здравната помощ за новородените и децата в предучилищна възраст	В задачи и дейности допълнително са детайлизирани възможните решение на този проблем

	Проблемът с високото ниво хронично болни и затруднения достъп до здравни грижи.	3. Намаляване на неравнопоставеността на ромите в достъпа им до здравни грижи 4. Подобряване на профилактичните дейности сред ромското население 5. Повишаване на здравните знания и информираност на ромското население 6. Разширяване обхвата на здравно осигурените роми	В задачи и дейности допълнително са детайлизирани възможните решение на този проблем
3. Жилищни условия	Проблемът с концентрация в обособени квартали на ромското население, което обикновено води до социална изолация на жителите им, до влошаване на жилищните условия, до проблеми с изграждането и поддръжката на инфраструктурата и хигиената, до транспортни проблеми и трудности при осигуряването на услуги	1. Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура	Към тази цел са развити 5 задачи и дейности към тях, които на практика покриват проблематиката
4. Социално включване и Заетост	- Делът на регистрираните безработни лица, самоопределили се като представители на ромската етническа група, е относително нисък; - Броят на регистрираните мъже е по-голям от броя на регистрираните жени; - Голям е делът на лицата с начално и по-ниско образование сред лицата, самоопределили се като представители на ромската етническа група. Това е сериозна пречка за реализацията им на пазара на труда на несубсидирани работни места. - Под 10 % от регистрираните безработни лица са се самоопределили като представители на ромската етническа група. - Включените в заетост по програми и проекти лица от ромската етническа група са под 6 % от общо включените, а делът им от включените в проекти на ОП „РЧР” е под 4%;	1. Осигуряване на достъп на ромите до пазара на труда. 2. Насърчаване на гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите.	Към тези цели са развити три задачи и 3 дейности, които покриват най-общо възможностите на ДБТ и за въздействие на тези проблеми
	- Общият брой на подпомаганите лица и семейства от община Монтана с месечна помощ по чл. 9 от Правилника за приложение на Закона за социалното подпомагане е 430 броя, от тях	3. Подобряване на социалния статус на ромското население.	Към тази цел са развити две задачи и 3 дейности, които покриват най-общо възможностите на ДСП и за въздействие на тези проблеми

	310 броя са от ромски произход или 72 на сто		
5. Върховенство на закона и недискриминация	<ul style="list-style-type: none"> - Високо ниво на кражбите и посегателствата върху необитавани имоти от ромите; - Нисък социален статус при ромите; - Неграмотността сред ромите; - голямата безработица сред тях; - липсата на перспектива за икономическо съживяване на населените места с преобладаващо ромско население. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Подобряване ефективността на работа на полицейските служители в мултиетническа среда при спазване правата на човека. 2. Превенция в училищните общности за намаляване на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните роми. 3. Партньорство между полицейската институция и ромската общност. 	Няма ясна логическа връзка между проблеми и цели. Към тези цели са развити четири задачи и 7 дейности, които донякъде отговарят на фиксираните проблеми, но има и дейности, които нямат връзка с аналитичната част.
6. Култура и Медии	Няма дефинирани проблеми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Запазване и развитие на културната идентичност на ромската общност. 2. Постигане на устойчивост в резултат на интеграция на ромите, чрез формите на изкуството и културата 	Поставянето на цели и задачи с дейности към тях не е логически обосновано на каква проблематика отговарят.

ОПД на община Лом 2012-2014 и 2017-2020 година:

Приоритет	Ясно дефинирани потребност/проблеми в аналитичната част на ОПД	Релевантна Цел	Коментар
1. Образование	<ul style="list-style-type: none"> - Ранни бракове и отпадане от образователната система; - Извънкласните форми в училище се осъществяват предимно по проекти, които са с определен срок и след приключване няма приемственост. - Липса на подходящи специалисти, които да работят с родителите и учениците от ромски произход за задържането им в училище; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Повишаване на обхвата на ромски деца в предучилищното образование. 2. Намаляване на отпадналите ромски ученици в основна степен на образование. 3. Обучение в дух на толерантност. 4. Подсигуряване на равен достъп до качествено образование. 5. Увеличаване на процента на роми със средно и висше образование. 6. Прилагане на разнообразни форми за работа с възрастни отпаднали от училище. 7. Подобряване качеството на образованието спрямо потребностите на пазара на труда. 	Заложените цели, задачите и дейностите към тях до голяма степен имат логическа връзка предимно с първия и последния проблем. За втория проблем няма ясно формулирана цел, задача или дейност.

<p>2. Здравеопазване</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Неплатени здравни осигуровки, вследствие на което се нарушава достъпа до здравеопазване; - Масовото обедняване, което се последва от непълноценното хранене, постоянен стрес, нехигиенните жилищни условия; - Ранните и чести раждания при ромите; - Отказ да се посещава личен лекар поради неплатежоспособност. Много семейства са изправени пред избора да си купят храна или лекарства. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Намаляване на неравнопоставеността в достъпа до здравни грижи на уязвими семейства и деца в риск. 2. Подобряване на профилактичните дейности сред ромското население. 3. Повишаване на здравните знания и информираност на ромското население. 	<p>Има логическа връзка между посочените проблеми и заложените цели. Към тези цели са включени 12 задачи и 18 дейности, които в голяма степен отговарят на заявените проблеми</p>
<p>3. Жилищни условия</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Значителен дял влошено състояние на жилищния фонд: остарели водопроводни инсталации, амортизирана хидроизолация; - Наематели, които нямат възможност да поддържат жилището или влошават неговото състояние; - Висока енергоемкост - лоша термоизолация на стените и уплътненията на физически остарелите дограми, в резултат на което се увеличават разходите за отопление, което утежнява бюджета на наемателите; - Затруднения от страна на общината по отношение на грижата и поддържането на жилищния фонд; - Недобра организация на управлението на сградите в режим на етажна собственост. Делът на общинския жилищен фонд е разпръснат сред частни жилища в етажна собственост, което затруднява неговото управление и предприемането на мерки за подобряване на състоянието им; - Затруднения от страна на общината при събирането на дължим наем в следствие на социални фактори - безработица, многодетни семейства, ниски доходи; - Заделянето на изключително малко държавни и общински средства за строителство и ремонт на съществуващия жилищен фонд; - Основен проблем за ромските квартали е узаконяване 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Подобряване на жилищните условия на социално слаби ромски и други уязвими семейства. 2. Подобряване на техническа инфраструктура. 3. Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др. 	<p>Има логическа връзка между посочените проблеми и заложените цели. Към тези цели са развити още шест задача и 10 дейности, които на покриват до голяма степен проблематиката</p>

	собствеността върху земята и законността на постройките.		
4. Заетост	<ul style="list-style-type: none"> - Голям е делът на нерегистрираните безработни; - По-висок е делът на безработните сред жените; - Наблюдава се тенденция за увеличаване делът на регистрираните трайно безработни лица; - Висок е процентът на ниско образованите, което е сериозна пречка при осигуряването на работа; - Повече от 80 % (неофициални данни) от безработното население на общината е от ромски произход. - Работните места по националните и европейски програми са крайно недостатъчни в сравнение с нивото на безработица на Община Лом. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Осигуряване на достъп на ромите до пазара на труда. 2. Активиране на неактивни и обезкуражени лица. 3. Повишаване на мотивацията на ромската общност за развитие на предприемачество. 	Има частична логическа връзка между посочените проблеми и поставените цели. Към тези цели са включени 7 задачи и 12 дейности, които частично покриват въздействието на поставените проблеми
5. Върховенство на закона	- Ниската правна култура, което рефлектира върху непознаване на правните възможности за защита от дискриминация	<ol style="list-style-type: none"> 1. Подобряване на ефективността на работа на полицейски служители в мултиетническа среда. 2. Съвместни действия на полицията и ромската общност. 3. Преодоляване на дискриминацията и езика на омразата сред обществото. 	Така поставения проблем е свързан логически единствено с цел 3. Другите цели нямат предварително зададена проблематика, на която да отговорят.
6. Култура и Медии	Няма дефинирани проблеми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Постигане на устойчивост в резултатите на културната интеграция на ромите и маргинализираните групи. 2. Запазване и развитие на културната идентичност на малцинствените общности. 	Поставените цели изглеждат копирани от областните и национални стратегии и нямат конкретна специфика с изключение на една-две дейности.

5.4. Цели, задачи, дейностите и очаквани резултати

5.4.1. Има ли логическа връзка между цели, задачи и дейности в двата общински плана?

В ОПД на община Монтана 2013-2014 и 2015-2020 година почти във всички приоритети има много добре изразена логическа връзка между цели, задачи и дейности, като изключение от това има само в следните случаи:

- В приоритети „Жилищни условия“ и „Социални услуги и заетост“ на ОПД 2013-2014 не са описани цели и задачи, има само няколко дейности;
- В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ на ОПД 2013-2014 има описани мерки (в различие от традиционното описание във всички ОПД), задачи и дейности, но не е поставена цел. Няма ясна логическа зависимост между тях;

В ОПД на община Лом 2012-2014 и 2017-2020 година се наблюдава също наличие на логическа връзка между цели, задачи и дейности, но има няколко изключения:

- В приоритет „Жилищни условия“ на ОПД 2012-2014 към цел 2 липсват задачи, а същевременно има разписани дейности;
- В приоритет „Заетост“ на ОПД 2012-2014 към цел 2 липсва задача, а същевременно има разписана дейност;
- В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ на ОПД 2012-2014 има разписани три точки, за които не пояснено каква цел, задача или дейност се има предвид;

5.4.2. Налице ли са ясно формулирани и измерими очаквани резултати/индикатори?

В ОПД на община Монтана 2013-2014 година

В табличната част:

В приоритет „Образование“ – налице са основно количествени индикатори (брой), без да са обвързани обаче с определена стойност. Т.е. не може да се проследи пълнотата на изпълнение на дадения индикатор, тъй като няма с какво да бъде съпоставен.

В приоритет „Здравеопазване“ съществуват количествени индикатори, посочени като „брой“, „процент“ и т.н. без конкретни стойности, но като цяло тук има заложили измерими индикатори, като например:

- Проведени минимум 100 прегледа годишно с мобилните кабинети;
- Проведени минимум 5 беседи годишно по теми, свързани с предпазване от ранна бременност;
- Проведени минимум 3 беседи годишно по теми, свързани с имунизацията;
- Проведени минимум 100 прегледа годишно с мобилните педиатрични кабинети;
- Проведени минимум 200 прегледа годишно с мобилен мамограф;
- Проведени минимум 200 прегледа годишно с мобилните кабинети – флуорограф, ехограф, лаборатория;
- Проведени минимум 3 беседи годишно за значението на профилактичните прегледи;
- Обучен и назначен още един здравен медиатор към Община Монтана за периода 2013-2014 година;

В приоритет „Жилищни условия“ няма заложили цели, задачи и дейности, но са заложили няколко конкретни очаквани резултата за периода:

- в квартал Огоста на град Монтана - актуализиране на част от действащия ПУП за изменение на регулацията по имотни граници;
- в квартал Кошарник на град Монтана – изработване на ПУП за включване в регулация на застроени територии, заселена с роми.

- в село Д-р Йосифово - изработване на кадастрален план за територия с площ около 20 дка., заселена с роми, за включване в регулация.

В приоритет „Социално включване и заетост“ – също няма заложен цели, задачи и дейности, но са заложен няколко конкретни очаквани резултата за периода:

- 20 роми включени в сезонна заетост на несубсидирани работни места;
- 25 роми, включени в програми и мерки за заетост и в проекти с външно Финансиране;
- 10 роми, включени в мотивационен курс.

В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ – не са формулирани индикатори/резултати.

Приоритет „Култура и медии“ – отново изписването на индикатора е като „брой извършено или постигнато нещо“ без количествена стойност. Единствения конкретен индикатор е рейтинга на секция „Етноси“ към сайта на общинската интернет страница.

В ОПД на община Монтана 2015-2020 година

В табличната част във всичките 6 приоритета са формирани основно количествени индикатори (брой), без да са обвързани обаче с определена стойност.

В ОПД на община Лом 2012-2014 година

В табличната част:

В приоритет „Образование“ – налице са основно количествени индикатори (брой), без да са обвързани с определена стойност.

В приоритет „Здравеопазване“ съществуват количествени индикатори, посочени като „брой“, „процент“ и т.н. без конкретни стойности, но има като изключение заложен измерими индикатори:

- Проведени минимум 8000 прегледа годишно с 5 терапевтични мобилни кабинета; 3000 изследвания годишно с 2 мобилни флуорографа, 4500 прегледа годишно с 3 мобилни ехографа и 4500 изследвания годишно с 3 мобилни лаборатории.

В приоритет „Жилищни условия“ са формиране индикатори като брой и площ, без заложен стойност, но има и два измерими резултата:

- Нова общинска програма за подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско население, като част от общинският план за развитие;
- Изграден център за настаняване от семеен тип по ОПРР.

В приоритет „Заетост“ – са формиране индикатори като брой и процент, без заложен стойност.

В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ – са формиране индикатори като брой и процент, без заложен стойност.

Приоритет „Култура и медии“ – са формиране индикатори като брой и процент, без заложена стойност.

В този ОПД трябва да се отбележи факта, че в заключителната част са формирани допълнително 16 очаквани резултата, които трябва да се постигнат след изпълнението на плана, но само в един от тях има посочена измерима стойност: Намалена безработицата сред малцинствата с минимум 4%.

В ОПД на община Лом 2017-2020 година

В този ОПД, който е изцяло в табличен вид, във всичките 7 приоритета са формирани основно количествени индикатори (брой) или (площ), без никъде да са обвързани с определена стойност.

5.4.3. Налице ли са недвусмислено посочени органи/ институции/ организации, отговорни за изпълнението на отделните задачи/дейности?

И в четирите ОПД на двете общини няма заложен цел, задача и дейност, по която да няма недвусмислено посочен орган/институция/организация. Има няколко изключения, но те не са съществени, тъй като се подразбира коя е отговорната институция. Същевременно трябва да се отбележи, че на много места са посочени по няколко отговорни институции/организации. Както е известно от практиката това поражда затруднения по изпълнението на конкретната отговорност, тъй като се създават условия за прехвърляне на отговорност по конкретното изпълнение. Също така почти навсякъде се използват като част от отговорните институции обобщения като например – НПО (неправителствена организация) – не е пояснено коя е отговорната НПО. В България има хиляди НПОта и такова обобщение изглежда нелогично. По подобен начин се използват като обобщение „училища“ или „детски градини“ – в община като Монтана например трудно може да се изясни кое от училищата или детските градини е отговорно за конкретната дейност.

5.4.4. Има ли заложен бюджет за изпълнението на отделните задачи/дейности?

В ОПД на община Монтана 2013-2014 година е заложена колонката „Източник на Финансиране“, в която са обединени източника на финансиране и евентуалния бюджет. Колонката е попълнена неравномерно по различните приоритети, като могат да се отбележат дейностите, в които има фиксиран бюджет:

В приоритет „Образование“ на няколко места е фиксиран бюджет:

- В Дейност 1.1.1. „Разработване на транспортна схема за обхващане на всички деца и ученици от закритите учебни заведения“ са фиксирани 272 740,00 лв. годишно от държавния бюджет;
- В Дейност 1.2.1. „Работа по проекти за осигуряване на допълнителни средства за транспорт“ са фиксирани 5 984,00 годишно от община Монтана;
- В Дейност 1.2.2. „Осигуряване на придружители за пътуващите деца и ученици от кв. Кошарник са фиксирани 3 000,00 лв. на човек годишно от държавен бюджет, НПО и външно финансиране.

В приоритет „Здравеопазване“ колонката е почти празна навсякъде, като има и няколко изключения:

- Дейност 4.2.1. „Увеличаване броя на здравните медиатори“ са фиксирани 1 000,00 лева от общински и държавен бюджет;
- Дейност 4.2.2. „Повишаване квалификацията на здравните медиатори чрез участие в семинари, срещи, кръгли маси и др.“ са фиксирани 1 000,00 лева от общински бюджет и от Министерство на здравеопазването;

В приоритет „Култура и Медии“ на няколко места е фиксиран бюджет:

- Дейност 1.1.1. „Разработване на проект за ромска постановка на сцената на Драматичен театър „Драгомир Асенов“ – Монтана са фиксирани 3 000,00 лева от републикански бюджет и донорски програми;
- Дейности 2.1.1. „Създаване на художествени творчески групи са фиксирани 4 000,00 лева от републикански бюджет и донорски програми;
- Дейност 2.1.3. „Школи“ са фиксирани 5 000,00 лева от републикански бюджет.

В ОПД на община Монтана 2015-2020 година е заложена отделна колонка „Средства“, в която няма заложен средства по нито едни приоритет или е изписан текста „не са необходими“.

В ОПД на община Лом 2012-2014 година е заложен фиксиран бюджет както следва:

В приоритет „Образование“:

- В Дейност 1.2.2. „Откриване на почасови, сезонни и съботно-неделни групи в детските градини. Допълнителна подготовка за равен старт в училище. Създаване на летни групи - за 30 деца са фиксирани 15 824,00 лева от бюджета на проект „Социално включване“ - „Община Лом – в грижа за децата“;
- В Дейност 3.1.5. „Създаване на клубове по интереси; сформирани на групи по свободно избираема подготовка (СИП) в областта на културата, фолклора и традициите на различните етноси, танцови формации; изкуства; традиционни занаяти“ са фиксирани 235 000,00 лева от бюджета на проект „Поддай ръка“ по ОПРЧР;
- По Дейност 4.1.1. „Периодично обявяване на конкурси за проекти по Стратегическа цел 3 от Тригодишната програма на Центъра за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ)“ са фиксирани 18 000,00 лева от проект „Училищна дъга“ – ЦОИДУЕМ.

В приоритет „Здравеопазване“:

- В Дейност 3.2.4. „Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза“ са фиксирани за 2011 г. - 572 444 евро -външно финансиране и за 2012 г. - 309 200 евро -външно финансиране от Национална програма за превенция и контрол на туберкулозата; Програма VUL-607-G02-T „Подобряване на контрола на туберкулозата в България“; Програма VUL-809-G03-T „Укрепване на националната програма по туберкулоза в България“, финансирани от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария. Тук явно са посочени сумите на цялата програма, а не конкретно за община Лом.

В приоритет „Жилищни условия“:

- В Дейност 1.2.1 „Изработване на ПУП на квартал „Хумата““ са фиксирани 80 000,00 лева от републикански бюджет;
- 1.3.1 Актуализиране на ПУП на квартал „Люляците“ са фиксирани 60 000,00 лева от републикански бюджет;
- В Дейност 1.4.1 „Изграждане на социални жилища“ са фиксирани 5 000 000,00 лева от ОП Европейски средства;
- В Дейност 2.1.3. «Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура изграждане на социални заведения» са фиксирани 802 768,00 лева от Проект „Изграждане на център за настаняване от семеен тип в град Лом“ по ОПРР.

В приоритет „Заетост“:

- В Дейност 1.1.2. „Осигуряване на заетост на безработни роми по проекти, финансирани от ЕС“ са фиксирани 238 240,26 лева по ОПРЧР BG 051PO001-5.1.04 - 0048 «Помощ в дома», проект «Звено за услуги в домашна среда – Лом».

В приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“:

- В Дейност 3.1.2. „Обновяване и създаване на дребномащабна инфраструктура и развитие на спорта в Община Лом и Градска Община Пантелей - гр. Ниш“ са фиксирани 1 029 577,45 лв. - ТГС България - Сърбия чрез МРРБ.

В ОПД на община Лом 2017-2020 година е премахната колонката „Средства“ и е останал само колонката „Източник на финансиране“. Във всичките 7 приоритета са посочени различни източници на финансиране, проекти или е отбелязано само „не е необходимо“.

Общо приета практиката при планиране е да се залага поне прогнозен бюджет и съответните ресурси за изпълнение. Липсата на такава прогноза в повечето мерки в ОПД на двете общини създава впечатление, че са заложили дейности, които не се знае дали ще бъдат изпълнени. Освен това често в колонката „Средства“ се използва „Не са необходими“. Както добре е известно от в процеса на планиране няма нещо, което да се реализира без влагане на средства, било то материални, човешки или директно финансови ресурси.

5.5. Мониторинг и оценка

5.5.1. Налице ли е ясно разписана процедура за мониторинг на изпълнението на общинските планове? (вкл. отговорни органи, процес на мониторинг и оценка, срокове, мерки при неизпълнение)

Процедурите за мониторинг изпълнението на Общинските планове за действие в двете общини са свързани със заложените релевантни текстове в областната стратегия. Процедурата за мониторинг на изпълнението е описана в т.VII „Институционална рамка и структури“ на Стратегията на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020) и се явява като основен инструмент за оценка изпълнението на двата ОПД. Посочено е че, „За оперативното изпълнение на дейностите със Заповед на Областния управител на област Монтана се

обособява Звено за мониторинг и оценка. В същата заповед се определят задълженията за координация на дейности по мониторинг и оценка на областното планиране, включени в длъжностните им характеристики.²⁵ Освен това в същата глава е отбелязано, че „Със Заповед на Областния управител се създава оперативен екип (ОЕ), който включва основните участници в разработването на областната стратегия и общинските планове за действие, както и общинските координатори, които имат пряко отношение или са ангажирани с изпълнението на интеграционната политика в съответната община. По предложение на ОЕ могат да се създават целеви екипи/комисии/временни работни групи, които при необходимост да изпълняват конкретни задачи по изпълнение на областната стратегия. ОЕ съгласува своята дейност с Областния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси.“²⁶

От тези текстове става ясно, че на ниво областна стратегия се създават две основни структури, които отговарят за мониторинга и оценката:

- Звено за мониторинг и оценка и
- Оперативен екип, който от своя страна може да създава целеви екипи/комисии/временни работни групи.

Тези структури съгласуват своята дейност с Областният съвет по етнически и интеграционни въпроси.

В ОПД на община Монтана 2013-2014 и 2015-2020 година няма нито един текст, който да регламентира как се извършва мониторинга и оценката на плана.

В ОПД на община Лом 2012-2014 в т.11 „Мониторинг на изпълнение“ е посочено, че „Оценката на изпълнението на плана за действие се осъществява от членове на оперативния екип, които са изготвили настоящия план чрез мониторинг и прилагане на различни форми за наблюдение и оценка.“²⁷ По нататък е предвидено създаване на Звено за мониторинг и оценка на плана като структура към общинската администрация. Описана е и целта на мониторинга и какво включва той чрез следния текст: „Целта на мониторинга е чрез систематично събиране и анализиране на информацията, да следи за постигането на измерими резултати от дейностите по изпълнението на мерките по плановия документ, както и активно да включи заинтересованите страни в осъществяването на оценката и наблюдението:

- Напредъкът по изпълнението на заложените дейности по приоритетите на плана се отчита в административен мониторингов доклад.
- Екипа координира и обобщава получената информация в доклада.
- Докладът се приема от Общински съвет.
- Докладът се представя за одобрение пред Областен съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси.“²⁸

В ОПД на община Лом 2017-2020 година е обособен допълнителен приоритет 7 „Създаване на необходимите предпоставки за изпълнението на общинския план за подкрепа на интеграционните политики“²⁹, което на практика изпълнява ролята на процедура за мониторинг и оценка. В приоритета за заложен: една цел (Създаване на подходяща рамка за

²⁵ Областна стратегията на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020)

²⁶ Областна стратегията на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020)

²⁷ План за действие на община Лом за подкрепа на интеграционните политики (2012-2014)

²⁸ Пак там

²⁹ Пак там

изпълнение, наблюдение и оценка на изпълнението на ОПИР), една задача (Включване на всички заинтересовани страни) и три дейности (1. Формиране на Обществен съвет за изпълнение на Общинския план за интегриране на ромите; 2. Създаване на комисия за наблюдение и оценка на изпълнението на ОПИР и 3. Провеждане на срещи – дискусии относно заложените дейности и постигнати резултати по изпълнението на ОПИР)

И в двата ОПД на община Лом, при тяхната разработка, е взето под внимание процедурата по мониторинг и оценка.

5.5.2. Предвидена ли е възможност за ревизиране и преработване на общинските планове при настъпване на обстоятелства, изискващи такова? (напр. резки промени в демографските процеси, привличане на нови ресурси или загуба на съществуващи такива и т.н.)

В Областната стратегията на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020) в т.VII „Институционална рамка и структури“ е посочено, че „Областната стратегия и Общинските планове за действие са отворени системи, те следват динамиката на промяната в развитието на различните показатели, които определят възникването на нови потребности.“

В ОПД на община Монтана 2013-2014 и 2015-2020 година няма нито един текст, който да предвижда възможност за ревизиране и преработване на общинските планове.

В ОПД на община Лом 2012-2014 в т.1 „Въведение“ е посочено, че „Планът за действие е разработен като отворен документ, който ще се актуализира, допълва и изменя“

В ОПД на община Лом 2017-2020 година няма релевантен текст, който да предвижда възможност за ревизиране и преработване на общинските планове.

5.5.3. Предвидена ли е възможност за участие в процесите по мониторинг, оценка и ревизия на представители на целевите групи?

В Областната стратегията на област Монтана за интегриране на ромите (2012-2020), в двата ОПД на община Монтана и в ОПД на община Лом 2017-2020 година няма текст, който да регламентира възможности за участие в процесите на мониторинг, оценка и ревизия на представителите на целевите групи.

В ОПД на община Лом за 2012-2014 година в т.12 „Заклучение“ има следните текстове: „За изпълнението на „План за действие на община Лом за подкрепа на интеграционните политики“ от съществено значение е сътрудничеството на всички пряко ангажирани институции на местно ниво с представители на неправителствени организации и на ромската общност“ и „Включването им във всеки етап от създаването, изпълнението,

наблюдението и оценката на политиките на всички нива обогатява процеса от гледна точка на интересите на общността и компетентността на експертите, работещи по въпросите на ромите.“

5.5.4. Има ли разписани ясни критерии за оценка на изпълнението на отделните задачи? Свързани ли са те със заявените индикатори/ очаквани резултати?

В осъщественото наблюдение на четирите ОПД не намерихме ясно разписани критерии за оценка на изпълнението на отделните цели, задачи и дейности. Според нас това се дължи най-вече на два констатирани факта:

- Не са идентифицирани напълно съществуващите проблеми и нужди в аналитичната част на плановете;
- Не са заложили навсякъде необходимите количествени и качествени индикатори, при проследяването на които да получим необходимата информация за постигането на конкретен резултат.

5.6. Анализ на изпълнението

При проучването на източници, даващи информация за изпълнението на разгледаните ОПД на двете общини, бяха предоставени от община Лом отчети и мониторингови доклади за изпълнение на Областната стратегия на Област Монтана за интегриране на ромите 2012 -2020 г. (от 2016 до 2022). Не успяхме да открием подобни доклади от община Монтана и можем да направим коментар за изпълнението на двете ОПД само от фокус групите и интервютата. В тази връзка в този раздел на доклада коментираме само изпълнението на двата ОПД на община Лом.

5.6.1. До каква степен се отчита изпълнението на заложените цели, задачи и дейности, както и постигнатите резултати?

ОПД на община Лом 2012-2014

От предоставените два „Отчета за извършените дейности по интеграционната политика (за 2016 и 2017 година) във връзка с изпълнението на Плана за действие на община Лом в подкрепа на интеграционните политики 2014-2020 година“ не може да се направи директна връзка със заложените цели, задачи и дейности в действащ ОПД (първия ОПД е за периода 2012-2014 година). Двата отчета са идентични по структура, до голяма степен и по съдържание. Следват основните 6 приоритета. В двата отчета е предоставена качествена информация за реализирани дейности и политики по отделните приоритети. Същевременно не може да се направи връзка със заложените цели по в ОПД 2012-2014 с изключение на Цел 1 1. „Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование, включително чрез интеграция на ромски деца и ученици в етнически смесени детски градини и училища“ в приоритет „Образование“ – представена е двата отчета като „Гарантиране на достъп до качествено образование в мултикултурна/интеркултурна среда“. Най-вероятно отчетите са правени в рамките на задълженията на общинската администрация, но са отнесени към конкретен действия ОПД.

ОПД на община Лом 2017-2020

Пряко свързани с ОПД на община Лом 2017-2020 година са мониторинговите доклади за изпълнението на областната стратегия (за 2018, 2019 и 2020 година). В началото на всеки мониторингов доклад има раздел за обща информация, в която се предоставя някои общи данни – броя на населението, кварталите в общината с ромско население, броя на здравните, образователните и трудовите медиатори за съответната година, сътрудничеството с НПО и с местната общност. Информацията е твърде обща и може само косвено да се свърже с изпълнението на конкретния ОПД.

В част II. „Мерки по НПД, залегнали в общинския план по приоритети“ се прави преглед на изпълнението на областната стратегия по приоритети, като тук се прави отчет на изпълнението на определения приоритет за съответната календарна година. Какви са предоставените данни:

В приоритет **„Образование“** първоначално са посочени основните 7 цели, заложи в ОПД за 2017-2020 година и след това се предоставя информация за тяхното изпълнение. И в трите години са отчетени изпълнението на няколко/дейности задачи, като информацията е почти идентична:

- И за трите години се дава информация, че структурата на образователната система е оптимизирана и не са се наложили действия за закриване или преобразуване на училища или детски градини;
- Във всяка година е закупуван по един автобус (общо 3 за трите години), като по този начин е дадена възможност за безплатен превоз на децата;
- И за трите години децата, които трябва да постъпят в първи клас са обхванати на 100 процента;
- Дава се информация как работи въведения с Постановление на Министерски съвет № 100/08.06.2018 г. „Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст“;
- Дава се информация, че от 01 януари 2020 година са премахнати таксите за децата в детските ясли и детските градини;
- Най-накрая и в трите години се предоставя подробна информация в табличен вид за действието на три проекта: «Заедно от детската градина», финансиран от УНИЦЕФ в ДГ №12 «Звънче»; „Община Лом-в грижа за децата“ BG05M9OP001-2.004-0014-C03 по ОП РЧР 2014-2020 и „Заедно в училище“ BG05M2OP001-3.002-0180 – C002 по ОП НОИР 2014-2020. Дава се подробна информация за изразходвания финансов ресурс по години, както и за постигнатите резултати.

И в приоритет **„Здравеопазване“** първоначално са посочени основните 7 цели, заложи в ОПД за 2017-2020 година и след това се предоставя информация за тяхното изпълнение. И в трите години са отчетени изпълнението на няколко/дейности задачи, като информацията е почти идентична:

- Първоначално е дадена обща информация, от която не може да се направи извод какво е конкретно е изпълнено по 7-те цели;
- През 2018 и 2019 са работили 3-ма здравни медиатори на трудов договор, а през 2020 година са станали 4-ма. На база представените регистрационни карти на здравните медиатори са представени подробни количествени данни за извършените от тях дейности;
- Проследява се броя на ражданията в общината от 2015 до 2020 година, като само през последната има увеличение;

- Не са отчетени действащи проекти и през трите години.

И в приоритет **„Заетост“** първоначално са посочени 5-те основни цели, заложи в ОПД за 2017-2020 година и след това се предоставя информация за тяхното изпълнение. За трите години се отчитат данни, които са част от информационната система на Агенцията по заетостта. Дадени са предимно общи бройки, които касаят всички безработни в община Лом, както и информация за областни, национални и европейски програми, реализирани на територията на общината.

- За 2018 година се дава информация за трудов посредник и ромски медиатор, а за 2019 и 2020 година за двама ромски медиатори по Национална програма „Активиране на неактивни лица“;

- По същата програма се дава информация за назначен в общината младежки медиатор и резултатите от неговата работа;

- Предоставя се статистическа информация от системата на Агенцията по заетостта;

- Дава се информация за проведени мероприятия като: срещи с различни работодатели, трудова борса, ателие за търсене на работа, среща за представяне на работни места извън България, но не са предоставени количествени и качествени данни;

И в приоритет **„Жилищни условия“** първоначално са посочени основните 3-те основни цели, заложи в ОПД за 2017-2020 година и след това се предоставя информация за тяхното изпълнение.

- В началото се предоставя информация за наличния жилищен фонд на общината и броя на картотекираните семейства по години;

- Предоставя се информация за проект "Модернизирана образователна инфраструктура в град Лом", BG16RFOP001-1.034-0001-C01 по Оперативна програма „Региони в растеж“, Приоритетна ос: „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ по Процедура „Изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие 2014-2020-Лом“, в рамката на който се изпълняват строителни работи по обновяване на пет училища и две детски градини. До края на 2020 са приключени ремонтните работи по 5 учебни заведения. Очаква се последните две да бъдат приключени през 2021 година.

И по приоритет **„Върховенство на закона и недискриминация“** първоначално са посочени основните 3-те основни цели, заложи в ОПД за 2017-2020 година и след това се предоставя информация за тяхното изпълнение.

- И за трите години се дава информация за действащо Детско полицейско управление, чиято цел е превенцията на агресията и насилието сред подрастващите деца и ученици, също така и употреба на наркотици.

- Дава се информация за възпитателни занятия, проведени от Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

И по приоритет **„Култура“** първоначално са посочени основните 3-те основни цели, заложи в ОПД за 2017-2020 година и след това се предоставя информация за тяхното изпълнение.

- Най-обширна информация и в трите години по този приоритет се дава за изпълнението на проект „Заедно в училище“, финансиран от ОПНОИР 2014-2020 г. В рамките на този проект са създадени 54 клуба по интереси, в повечето от които активно участват ромски деца;

- Подробна информация е дадена за спортната дейност на общината.

Като общ извод от информацията, чрез която се отчита изпълнението на заложените цели, задачи и дейности, както и постигнатите резултати могат да се посочат няколко неща:

- Тъй като не се прави директна връзка между конкретната цел, задача или дейност във всички доклади е много трудно да се установи коя цел, задача или дейност е изпълнена. На повечето места липсват и конкретни данни, от които може да се установи изпълнението;
- В ОПД

5.6.2. По отношение на отчетените като неизпълнени цели/задачи/дейности, резултати какви са аргументите за това неизпълнение?

В разгледаните мониторингови доклади и отчети на ОПД на община Лом за 2017-2020 година не са посочени неизпълнени цели, задачи, дейности или резултати. В трите разглеждани мониторингови доклади за 2018, 2019 и 2020 година, касаещи изпълнението на ОПД на община Лом за 2017-2020 година съществува точка „Конкретни трудности и пречки, срещани при изпълнението на мерките“, където са посочени проблеми и трудности. Те са представени обаче много общо и не могат да се съотнесат директно към заложените цели, задачи и дейности в плана.

5.6.3. Налице ли са независими експертни заключения относно процеса по изпълнение на стратегическия документ и постигането на заложените цели и очаквани резултати?

По време на провеждане на анализа не бяха идентифицирани независими експертни заключения относно процеса по изпълнение на двата ОПД.

5.6.4. Налице ли е обективна обратна връзка от целевите групи и заинтересованите страни относно изпълнението на общинските планове и постигането на заложените цели и очаквани резултати?

Въпреки, че някои от интервюираните лица споделят за включване на представители на ромската общност в процеса по изготвяне и изпълнение на общинските планове за действие, не открихме информация за наличие на обратна връзка за резултатите от изпълнението както от целевата група, така и от заинтересованите страни.

5.7. Медиян мониторинг

Медийният мониторинг е извършен съгласно Плана за медиян мониторинг от двамата експерти на бенефициента и един експерт на партньора.

5.7.1. План за провеждане на медийния мониторинг

Обосновка за провеждане на медийния мониторинг

Този план е изготвен във връзка с изпълнението на проект „Активни роми – повишено гражданско участие в мониторинга и изпълнението на общинските политики за равенство, приобщаване и участие на ромите в област Монтана“, както и конкретно с изпълнението на Дейност 1 от проекта и в съответствие с изготвения Дизайн за провеждане на медиен мониторинг.

Медийният мониторинг е част от Дейност 1 по проекта, чието наименование е „Граждански мониторинг чрез анализ и оценяване изпълнението на общинските планове на Монтана и Лом за изпълнение на НСРБИР 2012-2020 и Националната стратегия на България за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021 - 2030 за периода 2019-2021“

Период на изпълнение на медийния мониторинг

Осъществяването на медийния мониторинг ще се извърши съгласно времевия график на проектните дейности и самите етапи, разписани в дейност 1 – в рамките на **втори до пети месец от стартиране на проекта**, тъй като той е част от етап 2 на дейността – Провеждане на проучване за изготвяне на анализа и оценката.

Отговорни лица за осъществяване на мониторинга

Медийният мониторинг ще се извърши от двама експерти на бенефициента Фондация „Рома – Лом“ и един експерт на партньора Сдружение „Център за обучение и услуги“.

Основни дейности по осъществяване на медийния мониторинг

- Идентифициране, избор и въвеждане на ключови думи, както и ключови изрази и словосъчетания, относно темата и търсената информация;
- Идентифициране и избор на релевантни местни, регионални и национални медии; запознаване с техния информационен ресурс (приложение 1 Списък с медии);
- Методи на работа – проучване на съществуващи публикации в интернет пространството чрез общо търсене през интернет търсачки, въвеждайки изолираните ключови думи, изрази и словосъчетания, както и техни смислови комбинации; проучване в идентифицираните електронни местни и национални медии, включително в техните архивни секции; кодиране и съхраняване на откритата информация, и нейното обработване;
- Систематизиране на намерената информация в табличен вид, съдържаща наименование на медията, линк към споделената информация в интернет, заглавие на новината, дата на публикуване, кратко описание за какво се отнася съдържанието на текста, вид на медийния ресурс (новина, анализ, коментар, репортаж, интервю, др.)
- Изготвяне на обобщение-анализ в края на периода относно намерената информация в медийното пространство;
- Области на наблюдение и проучване (съгласно изготвения дизайн за анализ и оценяване):

Присъствие на ромското малцинство в медиите

1. Колко често ромите присъстват в медийното пространство в общината?;
2. В какъв тип медийни публикации се споменава темата за ромите?;

3. В какъв план биват представени ромите в тези публикации?;
4. Колко често темата за интеграцията на ромите присъства в медийното пространство в общината?;
5. В какъв тип медийни публикации се споменава темата за интеграцията на ромите?;
6. В какъв план бива представяна темата за интеграцията на ромите в тези публикации?;
7. Има ли несъответствие между начина на представяне на малцинството и мнозинството в медийните публикации?
8. На какви източници на информация се позовават медиите? Дадена ли е възможност за отразяване на мнения и становища от представители на малцинството?;
9. Каква част от медийните публикации по темата за ромите са с изрично посочен автор? Има ли корелация между изричното авторство и това дали темата се представя в негативен, неутрален или положителен аспект?

Присъствие в медиите на новини и публикации, свързани с цели и задачи/ мерки, разписани в стратегическия документ на общината

1. Налице ли са медийни публикации, свързани с изпълнението на конкретни мерки/ задачи, заложиени в стратегическия документ на общината?
2. В какъв тип медийни публикации се споменава темата за изпълнението на мерки/ задачи, разписани в стратегическия документ?
3. В какъв план биват представени предприетите мерки/ изпълнените задачи в тези публикации? 4. Налице ли е несъответствие между разписаните цели, задачи и приоритети на стратегическия документ, и реалните действия на релевантни органи, отразени в медийни публикации?

Цел и резултати от медийния мониторинг

Целта на провеждане на медийния мониторинг е намиране, систематизиране и обобщаване на информацията, отразена и разпространена в медийното пространство, свързана с изпълнение на общинските планове и всички събития, свързани с изпълнението на общинските планове за интеграция на ромите в Монтана и Лом.

Обобщението и изводите от направения медиен мониторинг ще бъдат включени в заключителния доклад по Дейност 1.

5.7.2. Списък с медии, използвани при провеждане на медиен мониторинг

Местни/регионални медии

Община Монтана

1. Монтана днес - <https://montana-dnes.com/>

2. Монтана 24 - <https://montana24.net/>

3. Монт прес - <https://www.mont-press.com/>

4. Община Монтана –

<https://www.montana.bg/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8>

5. Монтана-бг - <https://montana-bg.com/>

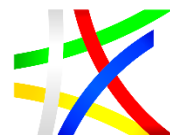
6. НовинитеМ - <https://novinitem.com/>

Община Лом

1. Община Лом - <https://lom.bg/section-31-1.html>
2. Лом днес - <https://www.lom.today/>

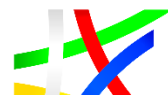
Национални медии

1. Българска национална телевизия - <https://bnt.bg/>
2. БТВ - <https://www.btv.bg/>
3. Нова телевизия - <https://nova.bg/>
4. България он еър - <https://www.bgonair.bg/c/185-novinite-on-air>
5. Българско национално радио - <https://bnr.bg/>
6. Дарик радио - <https://darikradio.bg/>
7. Радио „Фокус” - <http://radio-focus.net/category/regions/>
8. Вестник „Труд” - <https://trud.bg/>
9. Вестник „24 часа” - <https://www.24chasa.bg/>
10. Вестник „Стандарт” - <https://www.standartnews.com/>
11. Българска телеграфна агенция - <https://bta.bg/>
12. Новини.бг - <https://novini.bg/region-news/montana>

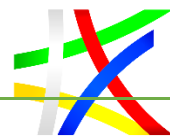

5.7.3. Медия мониторинг – списък публикации

№	Медия	Линк към публикация	Заглавие, дата на публикуване	Бележки	Вид на медийната публикация
1.	Вестник „Труд“	https://trud.bg/%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B9-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D1%8A%D1%80%D0%B6/	Интеграцията на ромите - край на “държава в държавата” 17.10.2017	Автор: Д-р Султанка Петрова	Анализ
2.	ПРК – Постоянна ромска конференция	https://romastandingconference.org/romskata-obshtnost-i-mestnite-institucii-v-lom/	Ромската общност и местните институции в Лом срещу кризата Ковид – 19 08.06.2020	В статията се дава информация за почти всички приоритети за ромска интеграция, по които работи Общината.	Статия въз основа на онлайн дискусия

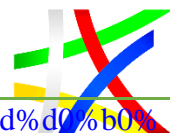

3.	Монтана 24	https://montana24.net/2017/12/02/%d0%bc%d0%be%d0%b1%d0%b8%d0%bb%d0%b5%d0%bd-%d0%bf%d0%b5%d0%b4%d0%b8%d0%b0%d1%82%d1%80%d0%b8%d1%87%d0%b5%d0%bd-%d0%ba%d0%b0%d0%b1%d0%b8%d0%bd%d0%b5%d1%82/	РЗИ Монтана стартира мобилен педиатричен кабинет 02.12.2017	Приоритет „Образование”	Статия
4.	Youtube Канал на програма ЗОВ	https://www.youtube.com/watch?v=AQwEMTAT87E	Нова детска градина отваря врати в Монтана 30.11.2017	Приоритет „Образование”	Видеоклип
5.	Медия нюз	http://medianews.bg/bg/a/montana-predstavi-rezultatite-ot-izplnenieto-na-proekta-po-programa-zov	Монтана представи резултатите от изпълнението на проекта по програма ЗОВ 29.05.2019	Приоритет „Здравеопазване” Приоритет „Образование”	Статия
6.	Новини 247	https://novini247.com/novini/rezultatite-ot-izpalnenieto-na-proekta-kompleksen-podhod-za-romsko-vklyuchvane_1756168.html	Резултатите от изпълнението на проекта „Комплексен подход за ромско включване” 28.05.2019		
7.	24 часа	https://www.24chasa.bg/bulgaria/article/5490296	Швейцарци помагат за интеграция на ромите в Монтана 12.05.2016		

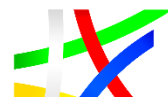
8.	БНР Видин	https://bnr.bg/vidin/post/100509460	Проекти за над 30 млн. лева са реализирани в Лом през миналата година 16.01.2015	Автор: Екип „Посоките на делника”	Статия Интервю Предаване „Добро утро, кмете!”
9.	Сайт на общинска администрация Лом	https://4um.bg/adm/projects_curr.html	Проект „Училищна дъга”	Приоритет „Образование”	Новина
10.	Сайт Рома-Лом	https://roma-lom.org/2022/09/15/%d1%83%d1%81%d0%bf%d0%b5%d1%88%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%b0%d0%bd%d0%b4%d0%b8%d0%b4%d0%b0%d1%82%d1%83%d1%80%d0%b0-%d0%bd%d0%b0-%d0%bf%d1%80%d0%b5%d0%b4%d1%81%d1%82%d0%b0%d0%b2%d0%b8%d1%82%d0%b5%d0%bb/	Успешна кандидатура на представител на фондация „Рома-Лом“ за участие в „Съвета на децата“ 15.09.2022		Статия, новина
11.	Сайт Рома-Лом	https://roma-lom.org/2022/09/11/%d0%b8%d0%bd%d1%82%d0%b5%d0%b3%d1%80%d0%b8%d1%80%d0%b0%d0%bd-%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%bf%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%81-%d0%be%d1%82-%d1%83%d1%81%d0%bb%d1%83%d0%b3%d0%b8-%d0%b7%d0%b0-%d0%bf%d1%80%d0%b8/	„Интегриран комплекс от услуги за приобщаване и овластяване на ромите в община Лом“ 11.09.2022		Статия, новина
12.	Сайт Рома-Лом	https://roma-lom.org/2022/07/11/%d0%b3%d1%80%d0%b8%d0%b6%d0%b0-%d0%b7%d0%b0-	„Грижа за истината – срещу фалшивите новини	Приоритет „Култура и медии”	Статия, новина

----- www.eufunds.bg -----

		%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b8%d0%bd%d0%b0% d1%82%d0%b0- %d1%81%d1%80%d0%b5%d1%89%d1%83- %d1%84%d0%b0%d0%bb%d1%88%d0%b8%d0%b2% d0%b8%d1%82%d0%b5-%d0%bd/	и антиромската дезинформация“ 11.07.2022		
13.	Сайт Рома-Лом	<a href="https://roma-lom.org/2022/05/09/%d0%b8%d0%b8%d0%b7%d0%bf%d1%8a%d0%bb%d0%bd%d0%b5%d0%bd%d0%b8%
0%b5-%d0%bd%d0%b0-
%d0%b4%d0%b5%d0%b9%d0%bd%d0%be%d1%81%
d1%82-2-
%d0%ba%d0%be%d0%bc%d1%83%d0%bd%d0%b8%
0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8/">https://roma-lom.org/2022/05/09/%d0%b8%d0%b8%d0%b7%d0%bf%d1%8a%d0%bb%d0%bd%d0%b5%d0%bd%d0%b8% 0%b5-%d0%bd%d0%b0- %d0%b4%d0%b5%d0%b9%d0%bd%d0%be%d1%81% d1%82-2- %d0%ba%d0%be%d0%bc%d1%83%d0%bd%d0%b8% 0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8/	Изпълнение на Дейност 2 „Комуникация и публичност, разпространение на резултатите от проекта” по проект № АСФ 733 „Укрепване на мрежа от активни местни ромски групи – будители за овластяване на ромските общности в Северозападна България” 09.05.2022		Статия, новина
14.	Сайт Рома-Лом	<a href="https://roma-lom.org/2022/02/07/%d1%81%d1%80%d0%b5%d1%89%d0%b8-%d0%bf%d0%be-
%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b5%d0%ba%d1%82%
d1%83%d0%ba%d1%80%d0%b5%d0%bf%d0%b2%
d0%b0%d0%bd%d0%b5-%d0%bd%d0%b0-
%d0%bc%d1%80%d0%b5%d0%b6%d0%b0-
%d0%be%d1%82-%d0%b0/">https://roma-lom.org/2022/02/07/%d1%81%d1%80%d0%b5%d1%89%d0%b8-%d0%bf%d0%be- %d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b5%d0%ba%d1%82% d1%83%d0%ba%d1%80%d0%b5%d0%bf%d0%b2% d0%b0%d0%bd%d0%b5-%d0%bd%d0%b0- %d0%bc%d1%80%d0%b5%d0%b6%d0%b0- %d0%be%d1%82-%d0%b0/	Срещи по проект “Укрепване на мрежа от активни местни ромски групи – будители за овластяване на ромските общности в Северозападна България”		Статия, новина
15.	Сайт Рома-Лом	https://roma-lom.org/2021/10/19/%d0%bf%d1%83%d0%b1%d0%bb	Публично обсъждане 19.10.2021		Статия

----- www.eufunds.bg -----

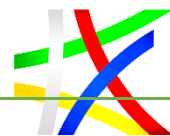
		%d0%b8%d1%87%d0%bd%d0%be-%d0%be%d0%b1%d1%81%d1%8a%d0%b6%d0%b4%d0%b0%d0%bd%d0%b5/			
16.	БНР Видин	https://bnr.bg/vidin/post/101680869/proekt-predvijda-pokachestveni-uslugi-za-romite-ot-nakolko-kvartala-v-lom	Проект предвижда покачествени услуги за ромите в Лом 24.07.2022	Автор: Владимир Недев Приоритети „Образование”, „Заетост”, Здравеопазване”	Статия, новина
17.	БТА	https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/295479-obshtina-lom-shte-izpalnyava-proekt-za-priobshtavane-i-ovlastyavane-na-romite-v-	Община Лом ще изпълнява проект за приобщаване и овластяване на ромите в града 11.07.2022	Автор: Цветомир Цветков Приоритети „Образование”, „Заетост”, Здравеопазване”	Статия, новина
18.	БТА	https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/69030-Kat-za-romska-kultura-izgradiha-v-Montana-po-proekt-Otkriyte-sakrovishtata-na-r	Кът за ромска култура изградиха в Монтана по проект "Открийте съкровищата на ромите" 21.02.2020	Автор: Цветомир Цветков Приоритет „Култура”	Статия
19.	БТА	https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/86760-Remontirano-s-trud-na-romite-sportno-igrishte-otkriha-v-Montana	Ремонтирано с труд на ромите спортно игрище откриха в Монтана 08.04.2019	Автор: Цветомир Цветков Приоритет „Култура”	Новина, статия

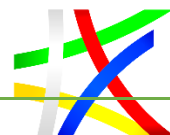
20.	БТА	https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/114630-Nova-detska-gradina-otvaryava-vrati-v-Montana	Нова детска градина отваря врати в Монтана 05.12.2017	Приоритет „Образование”	Новина, статия
21.	Roma policy lab	https://romapolicylab.org/?p=1802	Проект: „Интегриран комплекс от услуги за приобщаване и овластяване на ромите в община Лом”		Новина, резюме проект
22.	Утро Русе	https://utroruse.com/article/828443/	<u>Повишаване</u> на достъпа на ромите до здравеопазване, образование и заетост предвижда проект в Лом 28.07.2022	Източник: БТА	Новина, статия
23.	Медия нюз	http://medianews.bg/bg/a/integriran-kompleks-ot-uslugi-za-romskata-obshchnost-predlaga-proekt-v-lom	Интегриран комплекс от услуги за ромската общност предлага проект в Лом 25.07.2022		Новина, статия
24.	Насоки.бг	https://nasoki.bg/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82-%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%BD-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81/	Стартира проект „Интегриран комплекс от услуги за приобщаване и овластяване на ромите в Община Лом“	Източник: БТА	Новина, статия

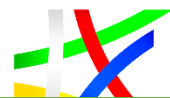
25.	Национална асоциация на Местните инициативни групи в България	https://vomr.bg/%D0%BC%D0%B8%D0%B3-%D0%BB%D0%BE%D0%BC-%D0%BE%D0%B1%D1%8F%D0%B2%D1%8F%D0%B2%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D1%81%D1%8A%D0%B6%D0%B4%D0%B0/	МИГ Лом обявява за обществено обсъждане проект на документация по мярка 10 26.02.2019		Новина, статия
26.	За истината	https://zaistinata.com/%D0%BE%D1%82-%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BC%D0%B0%D1%85%D0%B0%D0%BB%D0%B0-%D0%B2-%D0%BB%D0%BE%D0%BC-%D0%B4%D0%BE-%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8/	От ромската махала в Лом до Медицинския университет във Варна – Историята на Георги 13.03.2019	Приоритет „Образование”	Новина, статия, „Историята на...”
27.	Монт прес	https://www.montpress.com/index.php?issue=832012&kind=&article=32898&rank=4&short=&numb=r%EF%BF%BD%E2%82%AC%20s%D0%82. 83	Лом с награда за интеграция на ромите	Приоритет „Образование”	Новина, статия
28.	Център за изследване на демокрацията	https://csd.bg/bg/events/event/integracija-na-romite-v-dunavskija-region-obmjana-na-dobri-praktiki-i-modeli-na-socialno-predpriemaches/	Интеграция на ромите в Дунавския регион: Обмяна на добри практики и модели на социално предприемачество между България и Румъния		Новина, статия

			19.05.2016		
29.	Амалипе	http://amalipe.com/index.php?nav=news&id=3099&lang=1	Министерският съвет предлага създаването на постоянен подкомитет Интеграция на ромите към Комитета за наблюдение на Споразумението за партньорство 19.10.2017		Новина, статия
30.	Постоянна ромска конференция	https://romastandingconference.org/za-kakvo-se-harchat-evropeiskite-pari-za-romite/	За какво и как се харчат европейските пари за ромите 09.10.2020	Автор: Николай Кирилов	
31.	Вести	https://www.vesti.bg/bulgaria/obshtestvo/istoriata-na-mihail-ot-dom-vyzmozhnost-v-lom-6047028	Историята на Михаил от "Дом Възможност" в Лом 12.12.2015		Статия
32.	Ромски интеграционен център - Лом	https://riclomroma.wordpress.com/	Новини за ромския етнос в Лом	Приоритет „Образование”	Статия
33.	Монт прес	https://www.montpress.com/index.php?issue=682014&kind=&article=38387&rank=4&short=&numb=	Монтана ползва немски опит за интеграция на хора от уязвими групи	Автор: Янка Апостолова	Статия
34.	24 часа	https://www.24chasa.bg/bulgaria/article/5490296	Швейцарци помагат за интеграция на ромите в Монтана	Автор: Камелия Александрова Приоритет „Образование”,	Статия

				Приоритет „Здравеопазване ”	
35.	Труд	https://trud.bg/%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B9-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D1%8A%D1%80%D0%B6/	Интеграцията на ромите – край на “държава в държавата” 17.10.2017 г.	Автор: д-р Султанка Петрова	Статия
36.	Вестник „Ние“ – електронно издание	http://www.niebg.net/dpal/node/4082	Монтана ще ползва немски опит за интеграция на роми 09.09.2014		
37.	Чайлдхъб	https://childhub.org/bg/novini-za-zakrila-na-deteto/integraciyata-na-romite-v-blgariya-drzhavata-naselenieto-i-lipsata-na-efektivni-deystviya	Интеграцията на ромите в България - държавата, населението и липсата на ефективни действия	Автор: Живко Станков	
38.	Маргиналия	https://www.marginalia.bg/aktsent/kak-balgariya-sasipa-romite-a-setne-gi-obvini-za-razpada-na-darzhavata-vtora-chast/	Как България съсипа ромите, а сетне ги обвини за разпада на държавата – втора част 09.09.2021	Автор: Калоян Константинов	
39.	Сайт на Община Русе	https://obshtinaruse.bg/eksperti-ot-obshtina-ruse-uchastvaha-v-parvata-sreshta-na-partnyorskata-mrezha	Експерти от Община Русе участваха в първата среща на Партньорската мрежа		Статия, новина

		na-programata-za-podkrepa-na-sotsialnoto-vklyuchvane-na-romi-i-drugi-uyazvimi-grupi-10049	на Програмата за подкрепа на социалното включване на роми и други уязвими групи 26.09.2015		
40.	Медианул	https://www.mediapool.bg/darzhavata-harchi-700-mln-ly-chuzhdi-pari-za-romite-a-svoite-gi-dava-za-sofri-news290834.html	Държавата харчи 700 млн. лв. чужди пари за ромите, а своите ги дава за софри 12.03.2019	Автор: Красен Николов	Статия
41.	БТА	https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/221861-Za-poslednite-devet-godini-protsentat-na-romite-koito-uchat-visshe-obrazovanie	За последните девет години процентът на ромите, които учат висше образование, се е увеличил шест пъти, отчита председателят на "Амалипе" 16.02.2022	Автор: Деян Колев	Статия
42.	ЕБългария.бг	https://ebulgaria.bg/2020/01/14/%d1%81%d1%83%d1%80%d0%b2%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d1%85%d0%b0-%d1%82%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bc%d0%b8%d1%80-%d0%b0%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b2-%d0%b7%d0%b0-%d0%b1%d0%b0%d0%bd%d0%b3%d0%be-%d0%b2%d0%b0/	Сурвакаха Тихомир Антонова Банго Васил 14.01.2020		Статия
43.	БТВ	https://btvnovinite.bg/predavanja/btv-reporterite/btv-reporterite-njama-mesta.html	БТВ Репортерите: Няма места	Автор: Марин Николов	Видео, репортаж, интервю

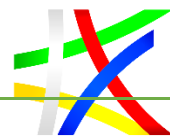
----- www.eufunds.bg -----

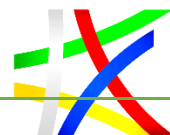
			10.10.2020		
44.	Академика	http://akademika.bg/2013/04/%D0%B7%D0%B0%D0%B4%D1%8A%D0%BB%D0%B6%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%BE-%D1%81%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%83%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5/	Задължително сексуално образование на заромите 22.04.2013	Приоритети „Образование“ „Здравеопазване“	Статия
45.	НМД	https://nmd.bg/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3-%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%B7/	Стартира граждански мониторинг на изпълнението на Националната стратегия за интегриране на ромите 20.07.2017		Статия
46.	Нюз стрийм	https://news365.stream/%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%BA%D0%BE-%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%BE-%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80/	Петко Асенов; Дока то българинът не си промени отношението и мисленето към ромите, никога в България няма интеграция на ромите и винаги ще има форма на дискриминация. 2018 г.		Личен пост
47.	БТВ	https://www.btv.bg/shows/predi-obed/videos/sbadnatite-mechti-na-elvira.html	Сбъднатите мечти на Елвир а		Интервю, репортаж,

			28.09.2020		сутрешно предаване
48.	Постоянна ромска конференция	https://romastandingconference.org/za-kakvo-se-harchat-evropeiskite-pari-za-romite/	За какво и как се харчат европейските пари за ромите 09.10.2020	Автор: Николай Кирилов	Статия
49.	Медия нюз	https://medianews.bg/bg/a/studenti-ot-bern-se-zapoznakha-s-dobri-praktiki-za-integratsiya-na-romite-v-montana	Студенти от Берн се запознаха с добри практики за интеграция на ромите в Монтана 13.09.2018		Статия
50.	Ню медия 21	https://www.newmedia21.eu/izsledvaniq/obrazat-na-romite-v-balgarskiya-pechat-2012/	Образът на ромите в българския печат 14.04.2015	Автор: Иво Инджов	Статия
51.	24 часа	https://www.24chasa.bg/mneniya/article/5517474	Проф. Илона Томова: Ромите умират 15 г. по-рано от българите в някои региони 22.05.2016	Автор: Мила Гешакова	Интервю
52.	Младежка фондация Арете	http://areteyouth.org/2019/02/08/%D0%B0%D0%B7-%D1%89%D0%B5-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D1%87%D1%83%D0%BF%D1%8F-%D0%BD%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B5%D0%BD-%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0/	„Аз ще разчупя негативния медиен образ на ромите!“ 08.02.2019	Публикувал: iatanasov	Статия, блог, лична история

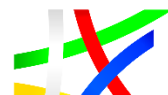
53.	БНР	https://bnr.bg/horizont/post/100572555/zlatko-jivkov-v-obshtina-montana-imashe-opiti-za-preselvane-na-romi-koito-navreme-parirahme	Златко Живков: В община Монтана имаше опити за преселване на роми, които навреме парирахме. 23.06.2015	Автор: Емилия Атанасова	Интервю
54.	Монт прес	https://www.montpress.com/index.php?issue=882013&kind=&article=36179&rank=4&short=&numb=	Стартира нов проект в средното образование 2013/2014 г.	Автор: Виктория Петрова Приоритети „Образование”, „Култура”	Статия, новина
55.	НМЗМ	http://www.zdravenmediator.net/article.php?page_id=130&category_id=54&id=203	Комплексен подход за ромско включване в община Монтана – БШП 2016 г.		Новина, проект
56.	Център за развитие на устойчиви общности	https://cscd-bg.org/bg/proekti/proekt-municipality4roma/ivanovo-slivo-pole-i-montana-obshtini-raboteshti-v-podkrepa-na-romite	Иваново, Сливо поле и Монтана – общини, работещи в подкрепа на ромите 17.05.2021		Статия, новина
57.	БНР - Варна	https://bnr.bg/varna/post/101214697/balgarskiat-severozapad-s-nai-mnogo-romi-visshisti	Българският северозапад с най-много роми-висшисти 14.01.2020	Автор: Емилия Николова	Статия, интервю, запис
58.	Успелите.бг	https://uspelite.bg/obrazovanie-za-elvira-18-godishnoto-momiche-koeto-iska-da-uchi-i-da-promeni-imidja-na-romskata-obsht...-1	Образование за Елвира! 18-годишното момиче, което иска да учи и да	Автор: Мария Сомлева	Статия, интервю

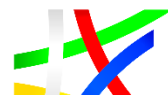
			промени имиджа на ромската общност 17.06.2020		
59.	Северозапазена.бг	https://severozapazenabg.com/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0-%D1%89%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8F-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%B5/	Монтана ще празнува Деня на ромите 02.04.2019	Приоритет „Култура”	Статия, новина
60.	БТА	https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/153824-Proekt-za-sotsialno-vklyuchvane-na-romite-zapochva-obshtina-Montana	Проект за социално включване на ромите започва община Монтана 04.04.2016	Автор:Цветомир Цветков	Статия
61.	Кмета.бг	https://kmeta.bg/shvejcariya-pomaga-na-montana-za-socialnoto-vklyuchvane-na-romite/	Швейцария помага на Монтана за социалното включване на ромите 01.04.2016	Приоритети „Образование” „Здравеопазване”	Статия Образование и здраве
62.	Родител.бг	https://roditel.bg/otlichnik-romski-proizhod-kejmbriidzh/	Отличник от ромски произход от Монтана е приет в Кеймбридж 26.06.2015		Статия
63.	Постоянна ромска конференция	https://romastandingconference.org/predlojenia-i-preporuka-kum-strategiata-za-priobshtavane-i-uchastie-na-romite/	Предложения и препоръки към Националната стратегия на Република		Статия, анализ

			България за приобщаване и участие на ромите 09.01.2021		
64.	Програма ЗОВ	http://zovprogramme.bg/bg/news/programa-zov/ekipite-na-sliven-i-montana-obmenyat-opit	Екипите на Сливен и Монтана обменят опит 19.05.2019	Приоритет „Образование”	Статия
65.	Програма ЗОВ	http://zovprogramme.bg/bg/news/programa-zov/zov-dostigna-do-khilyadi-detsa-i-mladi-semeystva-obobshcheni-rezultati	ЗОВ достигна до хиляди деца и млади семейства: обобщени резултати 14.08.2014	Приоритети „Здравеопазване”, „Образование”	Статия, новина данни
66.	Кредоуеб	https://www.credoweb.bg/publication/106823/zdravnite-mediatori-pomagat-na-romite-za-dostap-do-lekar	Здравните медиатори помагат на ромите за достъп до лекар 19.03.2018	Приоритет „Здравеопазване”	Статия
67.	Сдружение РЦПСП	http://resc-pleven.org/pr16.php	Проект „Баланс на компетентностите, иновативен инструмент за избор на кариера и увеличаване на пригодността за заетост на ромите“	Приоритет „Заетост”	Новина, проект
68.	БТА	https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/69030-Kat-za-romska-kultura-izgradiha-v-Montana-po-proekt-Otkriyte-sakrovishtata-na-r	Кът за ромска култура изградиха в Монтана по проект "Открийте съкровищата на ромите" 21.02.2020	Автор: Цветомир Цветков Приоритет: „Култура”	Статия, новина

69.	БТА	https://www.bta.bg/bg/news/bulgaria/regional-news/84127-Obshtina-Montana-shte-populyarizira-romskata-kultura-po-proekt-s-evropeysko-fina	Община Монтана ще популяризира ромската култура по проект с европейско финансиране 22.05.2019	Автор: Цветомир Цветков Приоритет: „Култура”	Статия, новина
70.	Труд	https://trud.bg/%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5-%D0%B2-%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%81%D0%BA%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BA%D1%8A%D1%89%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8%D0%BD-%D0%B8-%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B0/	Турове в ромските къщи на Видин и Монтана 16.02.2020	Автор: Наталия Малчева Приоритет: „Култура”	Статия, новина
71.	ГласНюз.бг	https://glasnews.bg/balgaria/iskate-da-se-razhodite-iz-romskite-geta-evropa-otpusna-700-426193/	Искате да се разходите из ромските гета? Европа отпусна 700 бона за турове във Видин и Монтана 17.02.2020		
72.	Днес.бг	https://www.dnes.bg/obshtestvo/2020/02/17/iskate-da-vidite-kak-jiveiat-romite-moje-po-proekt-za-700-000-lv.439240	Искате да видите как живеят ромите? Може по проект за 700 000 лв.	Автор: Камелия Цветанова	

73.	Монт прес	https://www.mont-press.com/index.php?issue=482013&kind=&article=34919&rank=4&short=&numb=%D0%91%D1%80.%2048(2085),%20%D0%B3%D0%BE%D0%B4.%20%D0%A5%D0%A5IV,%2025%20-%2026%20%D1%8E%D0%BD%D0%B8%202013%20%D0%B3.	Приключи поредната година от програмата “Ромски ментори” 26.06.2013	Приоритет: „Култура”	Статия, новина
74.	24 часа	https://www.24chasa.bg/bulgaria/article/7466339	Откриват ромските съкровища в Румъния и България с каравани 22.05.2019	Приоритет: „Култура”	Статия
75.	Медия нюз	https://medianews.bg/bg/a/montana-otbelyaza-mezhdunarodniya-den-na-romite	С песни, танци и театрални етюди в Монтана отбеляза Международния ден на ромите 09.04.2019	Приоритет: „Култура” „Образование”	Статия, новина
76.	Монтана днес	https://montana-dnes.com/modules.php?name=News&op=SeeNews&id=6071	Монтана домакин на среща на талантиливи деца от цялата страна	Автор: Виктория Петрова Приоритет: „Култура”	Статия, новина
77.	РБ „Гео Милев”, Монтана	https://montanalib.weebly.com/105310861074108010851080/category/105610861084108910821080-1077107910801082	Ромският език вече е разгадан и граматически определен 12.10.2018	Приоритет: „Култура”	Статия, новина

5.7.4. Обобщени резултати от проведен медиен мониторинг по темата за ромската интеграция в общините Монтана и Лом

Обхват на мониторинга

Период на публикациите и общи наблюдения:

Материалите, свързани с ромския етнос на територията на област Монтана, са доста на брой. Това, в известна степен е в резултат и на факта, че делът на ромите като част от населението там е най-висок, следван от област Сливен (по данни от преброяване). Представените публикации, които екипът е включил в горната таблица, обхващат периода от 2013 до 2023 г. и са свързани с интеграцията на ромите през посочения период.

Брой на публикациите:

Екипът е проследил и изброил 77 броя публикации, споделени в 46 различни медии, сайтове на НПО, общински сайтове, платформи за споделяне.

Общи данни за медийния мониторинг: 16 броя публикации в регионални медии; 61 броя публикации в национални и други медии.

Основният вид на публикациите е във формата на статия или новина, като присъстват също и немалка част разнообразни по съдържание материали – интервюта, анализи, репортажи, лични истории.

По-детайлно описание на видовете медии, както и броя публикации е посочено в таблицата по-долу.

Прави впечатление, че новини, свързани с общините Монтана и Лом, са споделени и от много информационни канали извън територията на двете общини, както и от национални медии. Става въпрос за новини, които имат положителен характер и носят добър пример за успешни практики, свързани с интеграцията на ромската общност.

Наименование на информационна медия – брой публикации	25. Община Русе, сайт – 1 бр.
1. Вестник „Труд“ – 3 бр.	26. Медиапул – 1 бр.
2. Постоянна ромска конференция – 4 бр.	27. ЕБългария.бг – 1 бр.
3. Монтана 24 – 1 бр.	28. БТВ – 2 бр.
4. Youtube – 1 бр.	29. Академика – 1 бр.
5. Медия нюз – 4 бр.	30. НМД – 1 бр.
6. Новини 247 – 1 бр.	31. Нюз стрийм – 1 бр.
7. 24 часа – 4 бр.	32. Ню медия 21 – 1 бр.
8. БНР Видин – 4 бр.	33. Младежка фондация Арете – 1 бр.
9. Общинска администрация Лом, сайт – 1 бр.	34. НМЗМ – 1 бр.
10. Рома – Лом, сайт – 6 бр.	35. ЦРУО – 1 бр.
	36. Успелите.бг – 1 бр.
	37. Северозапазена.бг – 1 бр.
	38. Кмета.бг – 1 бр.

<p>11. БТА – 8 бр. 12. Romapolicylab – 1 бр. 13. Утро Русе – 1 бр. 14. Насоки.бг – 1 бр. 15. Национална асоциация на МИГ в България – 1 бр. 16. За истината – 1 бр. 17. Монт прес – 4 бр. 18. Център за изследване на демокрацията – 1 бр. 19. Амалипе – 1 бр. 20. Вести – 1 бр. 21. Ромски интеграционен център – Лом – 1 бр. 22. Вестник Ние, електронно издание – 1 бр. 23. childhub.org – 1 бр. 24. Маргиналиа – 1 бр.</p>	<p>39. Родител.бг – 1 бр. 40. Сайт на Програма ЗОВ – 2 бр. 41. Кредоуб – 1 бр. 42. Сдружение РЦПСР – 1 бр. 43. ГласНюз.бг – 1 бр. 44. Днес.бг – 1 бр. 45. Монтана днес – 1 бр. 46. РБ „Гео Милев“ Монтана – 1 бр.</p>
--	---

Съдържание на публикациите:

Можем да обособим по съдържание публикациите в три групи: реализиране на различни проекти или отделни дейности, изпълнявани във връзка с ромската интеграция; провеждане на културни събития, свързани с ромските традиции; разкази за историята на млади хора от ромския етнос, които са постигнали значимо развитие в професионален план или високо ниво в образователната система. Тези теми и истории показват положителните примери и резултатите от съвместната работа на всички, ангажирани с ромската интеграция, както и на самите роми, от северозападния край на страната. Често срещано в публикациите е схващането на местните организации, институции или отделни хора, че не бива да се прави разделение на роми, българи, турци, а да се прилагат политики за хора в неравностойно положение. Това, в което вярват местните хора е, че в Монтана се работи и трябва да се работи в подкрепа на социално слаби, без значение от техния етнически произход.

Области на наблюдение и проучване от плана за медиен мониторинг:

Присъствие на ромското малцинство в медиите

1. В какъв тип медийни публикации се споменава темата за ромите?

-Макар че най-често срещаните публикации са от типа новини, не липсват и такива под формата на интервюта, видеорепортажи, анализи, разказване на лични истории.

2. В какъв план са представени ромите в тези публикации?

- Във всички публикации, които екипът е прегледал, ромите са представени като ангажирани и заинтересовани от своя личен напредък хора, с желание за образование, което да им осигури възможност за по-добро препитание. Като доказателство за това е и информацията, че в Северозападна България – Видин, Монтана, Бяла Слатина, процентът на роми-висшисти

----- www.eufunds.bg -----

е най-голям, спрямо останалата част от страната. За този факт съобщават и самите те в разказите и интервютата.

3. В какъв план бива представяна темата за интеграцията на ромите в тези публикации?

- Интеграцията е представена като реално случваща се, подпомагана от местните организации, институции, доброто партньорство с организации от други части на страната, както и с чужди държави, най-вече Румъния и Швейцария.

4. Има ли несъответствие между начина на представяне на малцинството и мнозинството в медийните публикации?

- Не.

5. На какви източници на информация се позовават медиите? Дадена ли е възможност за отразяване на мнения и становища от представители на малцинството?

- Дадена е възможност на представителите на ромската общност да изразят своята гледна точка.

6. Каква част от медийните публикации по темата за ромите са с изрично посочен автор? Има ли корелация между изричното авторство и това дали темата се представя в негативен, неутрален или положителен аспект?

- Не се забелязва корелация между посочването на авторство и емоционалния аспект на публикуваната информация. По-скоро се забелязва разделение в посочването на авторство в зависимост от медийния източник. Срещат се публикации в регионалните медии, които нямат изрично посочен автор, докато почти 100 % от публикациите в националните медии имат изрично посочен такъв.

Присъствие в медиите на новини и публикации, свързани с цели и задачи/мерки, разписани в стратегическия документ на общината

1. Налице ли са медийни публикации, свързани с изпълнението на конкретни мерки/задачи, заложи в стратегическия документ на общината?

- Да, има доста висок процент на такива публикации. Навреме и периодично се публикува информацията, отнасяща се до приоритет „Здравеопазване“. Има информация и за изпълнени мерки и проекти в приоритети „Образование“, „Култура“ и „Заетост“.

2. В какъв тип медийни публикации се споменава темата за изпълнението на мерки/задачи, разписани в стратегическия документ?

- Предимно в новини, представяне на резултати.

3. В какъв план биват представени предприетите мерки/изпълнените задачи в тези публикации?

- Информативен.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ

6.1. По отношение взаимовръзката на общинските планове с националната и областна стратегия:

- И четирите общински плана за действие следват логиката на заложените цели, приоритети и дейности в областната и националната стратегия. На практика те съответстват на насочеността и съдържанието на целите на национално и областно ниво, но са адаптирани към ситуацията и оценката на нуждите в общината. В ОПД са всичките 6 приоритета, като в ОПД на община Лом за 2017-2020 е добавен още един приоритет, който на практика покрива процеса на мониторинг и оценка. Целите, задачите и дейностите има известно намаляване като брой в сравнение с националните и областни документи, но като цяло може да се твърди, че следват тяхната логика;
- Прави впечатление, че преобладаващата част от целите и дейностите са директно взети от областната и национална стратегии, което често води до липса на конкретика в плана за съответната община. Същевременно има цели, задачи и дейности, които отразяват спецификата на територията или вижданията на екипа от съответната община, която е работила по ОПД. Такъв пример са целите „Библиотека в помощ на образованието“ и „Подобряване на социалния статус на ромското население“ в ОПД на община Монтана в приоритети „Образование“ и „Заетост“, както целите „Увеличаване на процента на роми със средно и висше образование“ и „Подобряване качеството на образованието спрямо потребностите на пазара на труда“ в приоритет „Образование“ в ОПД на община ЛОМ, които не са включени в националните и областни документи;
- Интересен факт е, че в ОПД на община Монтана приоритет „Заетост“ е разширен включването на „Социално включване“. В тази връзка в плана е включена една специфична цел: „Подобряване на социалния статус на ромското население“, която е разширена с две задачи и три дейности, касаещи използването от ромската общност на съществуващите социални услуги на територията. Според нас включването на социалните услуги в политиките за ромско включване и положителен пример, който може да се използва в бъдеще;
- Прави впечатление, че в ОПД на двете общини не е включена една ключова цел от националната стратегия, а именно „Въвеждане на практиката на образователен медиатор в системата на подготвителния клас и средното образование“. Тъй като от проведените интервюта и фокус групи се установи, че образователния медиатор е действаща практика и с оглед неговото огромно значение при работата с общността е добре тази цел да бъде формулирана изрично в следващите планове за действие.
- Прави впечатление, че някои от липсващи цели от областната/националната стратегии са преформатирани като задачи и дейности, което не изглежда много логично. Освен това по този начин не се постига никаква специфика на региона;

6.2. По отношение процеса по създаване на общинските планове:

- На база натрупаната информация от анализа на документите на двете общини и от проведените фокус групи, както и от направените интервюта с редица представители на ромската общност, местна власт и институции, може да се направи извода, че

----- www.eufunds.bg -----

общинските планове за действие отразяват до голяма степен местната ситуация и имат отношения към местните проблеми на ромската общност. Мнението на всички експерти, участвали в проучването, е че текстовете в двата общински плана са автентични и отразяват в някаква степен актуалната местна ситуация. Има конкретни цели, задачи и дейности, които са определено свързани със спецификата на съответната община.

- Същевременно според нас е необходимо при създаване на конкретния общински план за действие по изпълнение на областната и национална стратегия да се прави отчет на свършеното по предишния такъв план. В нашето проучване не срещнахме нито една конкретна препратка за това;
- Основен извод от всички проучени документи е, че не се намират ясно описани процеси по създаване на съответните ОПД. С допълнителната информация от проведените интервюта и фокус групи остава впечатлението, че процесите по изготвяне на ОПД на двете общини вървят повече по административен път и на практика липсва реален контакт със заинтересуваните групи;
- Във всичките 4-ри ОПД на двете общини за периода 2012-2020 година не беше намерена информация за провеждани публични обсъждания или някакъв вид срещи, визиращи процеса по създаване на плановете. Също така не бяха открити публикации в сайтовете на общините или други източници (онлайн медии, тв канали, печатни медии), включващи покани или информация за процеса по изготвяне на плановете. Когато се планира бъдещо въздействие върху положението на една част от обществото е добре представители на това общество да участват в самия процес. Това гарантира релевантност на заложените цели, задачи и дейности и най-вече гарантира успешни резултати;
- Никъде не се намира текст, който описва процеса по създаване на общинските планове за действие. Смятаме, че ще бъде изключително полезно, ако в бъдещите планове процеса по създаване на всеки план да представлява отделна точка в него;
- Друг важен момент в процеса по създаване на общинските планове за действие е, че не са посочени конкретните участници в процеса, не са посочени представители на всичките заинтересовани страни, включително и целевите групи, което до голяма степен намалява значимостта на документите.

6.3. По отношение анализа на нуждите в процеса на изготвяне на общинските планове:

- Аналитична част има в първите два общински плана за действие: на община Монтана за 2013-2014 и на община Лом за 2012-2014 година. Във следващите планове в разглеждания период (за община Монтана за 2015-2020 и за община Лом за 2017-2020 година) такава част на практика отсъства – в ОПД на община има съвсем кратка част, а в ОПД на община Лом напълно отсъства;
- В търсенето на конкретно идентифицирани проблеми по отделните приоритети бяха открити такива най-вече в първите два приоритета „Образование“ и „Здравеопазване“; Липсата на аналитична част не позволява да се проследи какви проблеми са идентифицирани и как те намират решение в поставените цели, задачи и дейности;
- С малки изключения, там където има аналитична част, не се прави типичния за планирането процес по анализирането на конкретни нужди и идентифициране на проблеми, на които във втората част да се търси решение;

----- www.eufunds.bg -----

- Остава впечатлението, че информацията, представена в аналитичната част (там, където има такава) не е правена от един екип, а е предоставена от различните институции (Бюро по труда, РЗИ, община, полиция и др.), след което е включена в тази част на ОПД;
- Много важна констатация е, че в нито един план не е представена информация какво е направено по предишния ОПД. По този начин всеки план изглежда като самостоятелен документ, който няма връзка с предишни резултати;
- Най-честият проблем в използваните данни в аналитичната част (където я има) е, че във всички приоритети се представят различни твърдения, изводи и заключения, но рядко се посочва източника на информация, на базата на който те са направени;
- В други случаи се посочва някакъв източник на информация като например Агенция „Факт Маркетинг“ в ОПД на община Монтана за 2013-2014, но не се посочва нито как се нарича съответното изследване, нито се прави някаква препратка от къде може да се намери;
- От друга страна данните, за които е посочен източник, обикновено са статистически, много често доста стари и не са напълно пригодни за използване, освен в случаите, когато се проследява някоя тенденция;
- Много често се предоставят данни от съответната община, но не се посочва от кой отдел или дирекция са взети;
- В наличната аналитична част по отделните приоритети остава впечатлението, че повече от представената информация е част от служебните задължения на съответната институция и не направена някаква обработка за целите на ОПД;
- В ОПД на община Лом 2017-2020 изобщо липсва аналитична част.
- Въпреки, че областната стратегия е заложено всяка община да създаде структури за координация на общинско ниво съобразно с местните нужди, остава впечатлението, че при изготвянето на анализа няма необходимата координация или някакво свързващо звено, което да зададе първоначалния дизайн на работа и в следствие да обедини получените данни. Остава усещането, че информацията е изисквана административно от съответната институция и тази институция е предоставила част от своите данни без необходимата обработка за целите на ОПД;
- Много често в анализа се представя дейността на институцията/структурата, която има отношение към конкретния приоритет, без да се съотнася това към проблемите на ромската общност;
- Относно идентифицираните цели и дали те логично произтичат от идентифицираните нужди/проблеми може да се направи извода, че част от целите са релевантни. Някои от заложените цели обаче нямат необходимата логическа връзка с направения анализ, дори има цели, за които не могат да се свържат с посочен проблем/нужда.

6.4. По отношение поставянето на целите, задачите, дейностите и очакваните резултати

- В ОПД на община Монтана 2013-2014 и 2015-2020 година почти във всички приоритети има много добре изразена логическа връзка между цели, задачи и дейности, като изключение от това има: в приоритети „Жилищни условия“ и „Социални услуги и заетост“ на ОПД 2013-2014, където не са описани цели и задачи, има само няколко дейности; в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ на ОПД 2013-2014

----- www.eufunds.bg -----

има описани мерки (в различие от традиционното описание във всички ОПД), задачи и дейности, но не е поставена цел. Няма ясна логическа зависимост между тях;

- В ОПД на община Лом 2012-2014 и 2017-2020 година се наблюдава също наличие на логическа връзка между цели, задачи и дейности, но има няколко изключения: в приоритет „Жилищни условия“ на ОПД 2012-2014 към цел 2 липсват задачи, а същевременно има разписани дейности; в приоритет „Заетост“ на ОПД 2012-2014 към цел 2 липсва задача, а същевременно има разписана дейност; в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация“ на ОПД 2012-2014 има разписани три точки, за които не пояснено каква цел, задача или дейност се има предвид;
- Заложените индикатори за резултат и очаквания резултат във всички приоритети в четирите ОПД в повечето случаи не са остойностени и конкретизирани. Най-често се използва индикатора „брой“, но срещу него почти винаги няма някаква конкретна цифра. Изключение прави приоритет „Здравеопазване“ на ОПД Монтана за 2013-2014 година, където като цяло има заложен измерими индикатори;
- И в четирите ОПД на двете общини няма заложен цел, задача и дейност, по която да няма недвусмислено посочен орган/институция/организация. Има няколко изключения, но те не са съществени, тъй като се подразбира коя е отговорната институция. Същевременно трябва да се отбележи, че на много места са посочени по няколко отговорни институции/организации. Както е известно от практиката това поражда затруднения по изпълнението на конкретната отговорност, тъй като се създават условия за прехвърляне на отговорност по конкретното изпълнение. Също така почти навсякъде се използват като част от отговорните институции обобщения като например – НПО (неправителствена организация) – не е пояснено коя е отговорната НПО. В България има хиляди НПОта и такова обобщение изглежда нелогично. По подобен начин се използват като обобщение „училища“ или „детски градини“ – в община като Монтана например трудно може да се изясни кое от училищата или детските градини е отговорно за конкретната дейност.
- Общо приета практиката при планиране е да се залага поне прогнозен бюджет и съответните ресурси за изпълнение. Липсата на такава прогноза в повечето мерки в ОПД на двете общини създава впечатление, че са заложен дейности, които не се знае дали ще бъдат изпълнени. Освен това често в колонката „Средства“ се използва „Не са необходими“. Както добре е известно от в процеса на планиране няма нещо, което да се реализира без влагане на средства, било то материални, човешки или директно финансови ресурси.

6.5. По отношение мониторинга, оценката и ревизията на плановете

- В ОПД на община Монтана 2013-2014 и 2015-2020 година няма нито един текст, който да регламентира как се извършва мониторинга и оценката на плана;
- И в двата ОПД на община Лом, при тяхната разработка, е взето под внимание процедурата по мониторинг и оценка;
- В ОПД на община Лом 2017-2020 година е обособен допълнителен приоритет 7 „Създаване на необходимите предпоставки за изпълнението на общинския план за подкрепа на интеграционните политики“, което на практика изпълнява ролята на

----- www.eufunds.bg -----

процедура за мониторинг и оценка. В този приоритет е предвидено създаването на Обществен съвет и Комисия за наблюдение и оценка на изпълнението на ОПИР, което изглежда като много добра практика, която може да се мултиплицира и в други общини;

- В ОПД на община Монтана 2013-2014 и 2015-2020 година няма нито един текст, който да предвижда възможност за ревизиране и преработване на общинските планове;
- В ОПД на община Лом 2012-2014 в т.1 „Въведение“ е посочено, че „Планът за действие е разработен като отворен документ, който ще се актуализира, допълва и изменя“, но в ОПД 2017-2020 няма релевантен текст, който да предвижда възможност за ревизиране и преработване на общинските планове;
- В осъщественото наблюдение на четирите ОПД не намерихме ясно разписани критерии за оценка на изпълнението на отделните цели, задачи и дейности. Според нас това се дължи най-вече на два констатирани факта:
 - Не са идентифицирани напълно съществуващите проблеми и нужди в аналитичната част на плановете;
 - Не са заложили навсякъде необходимите количествени и качествени индикатори, при проследяването на които да получим необходимата информация за постигането на конкретен резултат.

6.6. По отношение изпълнението на плановете

- За да се оцени изпълнението на плановете е важно в аналитичната част да са идентифицирани ясно проблемите/нуждите, които се решават с реализацията на заложените дейности. Тъй като точно тази част не е описана добре във всички приоритети, не може да се оцени добре и постигнатото по различните цели;
- В двата плана за залагани индикатори, в които не са залагани конкретни стойности (например брой обхванати ученици и други подобни), които няма как да се проследят дали са постигнати или не;
- Другият проблем при отчитането на постигнатото е, че единствената информация може да се получи от мониторинговите доклади, които се правят на областно ниво, а те се правят за всички общини в областта и информацията в тях не винаги отговаря на заложените цели, задачи и дейности в съответния план;
- В трите разглеждани мониторингови доклади за 2018, 2019 и 2020 година, касаещи изпълнението на ОПД на община Лом за 2017-2020 година съществува точка „Конкретни трудности и пречки, срещани при изпълнението на мерките“, където са посочени проблеми и трудности. Те са представени обаче много общо и не могат да се съотнесат директно към заложените цели, задачи и дейности в плана;
- Никъде в отчетите и мониторинговите доклади не бе открита информация за наличие на обратна връзка за резултатите от изпълнението както от целевата група, така и от заинтересованите страни.

7. КОМЕНТАР ВЪРХУ АКТУАЛНИТЕ ОБЩИНСКИ ПЛАНОВЕ ЗА ДЕЙСТВИЕ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НОВАТА ОБЛАСТНА И НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ

Общинският план на Община Лом е приет с решение на Общинския съвет №264 (протокол 30) от 30 юли 2021 г.

Общинският план на Община Монтана е приет с решение на Общинския съвет №493 от 27 юли 2021 г.

За разлика от обичайната практика, в случая на общините Монтана и Лом новите Общински планове за действие 2021 – 2023 г. са приети преди да бъдат приети както новата Национална стратегия (2021 – 2030), така и новата Областна стратегия на Област Монтана (2021 – 2023). Плановете са изготвени по време на действие на предишните два стратегически документа, Националната стратегия до 2020 г. и съответната Областна стратегия.

Предвид гореизложеното, както и с оглед късното приемане на тези стратегически документи, ще си позволим само кратък статистически анализ, съпоставящ обема и структурирането на дейностите в новите Общински планове спрямо предходните такива.

С цел да позволим сравнения между стратегическите документи на двете общини, въвеждаме пояснение за съответното ниво на структурните елементи. Така глобалните цели категоризираме като Ниво 1, специфичните, конкретни цели – като Ниво 2, а отделните конкретни и самостоятелни дейности – като Ниво 3.

ОПД Монтана 2015 -2020	ОПД Лом – 2017 -2020
21 цели, 41 задачи (Ниво 2) и 94 дейности (Ниво 3)	21 цели, 39 задачи (Ниво 2) и 77 дейности (Ниво 3)
ОПД Монтана 2021-2023	ОПД Лом – 2021 -2023
6 оперативни цели (Ниво 1), 28 цели (Ниво 2), 64 мерки (Ниво 3)	6 цели (Ниво 1), 24 мерки/ задачи (Ниво 2), 46 дейности (Ниво 3)

Първото нещо, което прави впечатление в новия план на Община Монтана е ревизията в наименованията в йерархичната структура на целите и задачите. Въвеждат се глобални цели, по една за всеки приоритет, които са наречени „оперативни цели”. Нивата на целите и задачите от предишния Общински план са прецизирани и обединени в едно ниво „цели” (Ниво 2 в йерархията), а по отношение на конкретните дейности вече се използва терминът „мярка” (Ниво 3).

Почти същия подход използва Община Лом в своя Общински план за действие 2021 – 2023 г. Въвежда се глобалната цел (обозначена като „цел”, Ниво 1). И тук се прецизира едно междинно Ниво 2, като впечатление прави факта, че в три от приоритетите се използва терминът „мярка”, а в останалите три – „задача”. Използването на „дейности” за обозначаване на Ниво 3 се запазва и в новия ОПД.

----- www.eufunds.bg -----

Извън терминологичните и структурни промени обаче, и в двата плана наблюдаваме една тенденция, която според нас е по-важна – намалява броят на предвидените конкретни дейности/ мерки от Ниво 3 за постигане на заложените цели от Нива 1 и 2.

В случая на Община Монтана намалението е с почти една трета – от 94 конкретни дейности от Ниво 3 по предходния ОПД, сега броят на „мерките“ е спаднал до 64.

В случая на Община Лом, спадът е още по-голям – с 31 дейности (46 спрямо 77 по предходния план).

ПРИОРИТЕТ „ОБРАЗОВАНИЕ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 - 2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 8 цели, 16 задачи и 40 дейности	Една оперативна цел, 8 специфични цели, 26	7 цели, 12 задачи и 38 дейности	6 цели, 8 задачи и 26 дейности
		ОПД Монтана 2021 - 2023	ОПД Лом – 2021 - 2023
		Оперативна цел, 7 цели, 15 мерки	1 цел, 7 мерки, 15 дейности

По приоритет „Образование“ в Плана на Община Монтана наблюдаваме съхранение на броя на елементите от Ниво 2 (7 цели), но драстично намаление в броя на конкретните дейности (Ниво 3) за постигането им – от 38 дейности на едва 15 мерки.

По същия приоритет в Плана на Община Лом са вписани 7 мерки (Ниво 2), като и тук наблюдаваме голямо намаление на конкретните дейности – от 26 по предходния план на 15 по настоящия ОПД.

ПРИОРИТЕТ „ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 - 2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 5 цели, 17 задачи и 39 дейности	Една оперативна цел, 5 специфични цели и 31 дейности	5 цели, 13 задачи и 26 дейности	3 цели, 12 задачи и 18 дейности
		ОПД Монтана 2021 - 2023	ОПД Лом – 2021 - 2023
		Оперативна цел, 6 цели, 21 мерки	1 цел, 3 мерки, 10 дейности

В новия Общински план за действие на Община Монтана в приоритет „Здравеопазване“ има допълнителна цел (Ниво 2), като в този случай компонентите от това ниво стават шест, спрямо пет по предходния. Същевременно броят на конкретните дейности намалява, от 26 по предходния ОПД до 21 мерки по новия.

По приоритет „Здравеопазване“ в новия ОПД на Община Лом трите цели (Ниво 2) са реструктурирани в три мерки. Дейностите спадат като брой от 18 по предходния Общински план до едва десет в настоящия.

www.eufunds.bg

ПРИОРИТЕТ „ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 - 2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 10 цели и 18 дейности	Една оперативна цел, 9 специфични цели и 18 дейности	Една цел, 4 задачи и 10 дейности	3 цели, 6 задачи и 10 дейности
		ОПД Монтана 2021 - 2023	ОПД Лом – 2021 - 2023
		Оперативна цел, 3 цели, 3 мерки	1 цел, 5 задачи, 6 дейности

В приоритета „Жилищни условия“ наблюдаваме сериозен спад в броя на конкретните дейности/ мерки. Особено драстичен е той в Община Монтана, където от десет дейности в рамките на четири „задачи“ (Ниво 2) по предходния план, в новия са записани едва три „мерки“ (Ниво 3), организирани в три цели (Ниво 2). В Лом задачите (Ниво 2) намаляват с едн от шест на пет, а дейностите (Ниво 3) – с четири, от десет на шест.

ПРИОРИТЕТ „ЗАЕТОСТ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 - 2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 8 цели, 9 задачи и 12 дейности	Една оперативна цел, 8 специфични цели и 9 дейности	3 цели, 5 задачи и 6 дейности	3 цели, 7 задачи и 12 дейности
		ОПД Монтана 2021 - 2023	ОПД Лом – 2021 - 2023
		Оперативна цел, 6 цели, 9 мерки	1 цел, 4 мерки, 7 дейности

По приоритет „Заетост“ в новия ОПД на Община Монтана наблюдаваме един от едва два случая, в които в рамките на даден приоритет имаме увеличение на броя на конкретните дейности от Ниво 3. В рамките на шест (спрямо пет по предходния ОПД) цели (Ниво 2) вече са разписани девет мерки от Ниво 3 спрямо шест дейности по предходния план.

В случая на Община Лом целите и задачите (Ниво 2) от предходния План за действие са реструктурирани в четири мерки, а конкретните дейности намаляват с пет, от 12 по предходния ОПД до седем в настоящия.

ПРИОРИТЕТ „ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 - 2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Една оперативна цел, 10 цели, 5 задачи и 7 дейности	Една оперативна цел и 14 дейности	3 цели, 4 задачи и 6 дейности	3 цели, 5 задачи и 7 дейности
		ОПД Монтана 2021 - 2023	ОПД Лом – 2021 - 2023
		6 цели, 11 мерки	1 цел, 4 задачи, 7 дейности

Единственият приоритет, при който в случаите и на двете общини няма намаление на броя на конкретните дейности, е „Върховенство на закона и недискриминация“. Тук Община Монтана

предвижда в новия си План за действие 11 мерки (Ниво 3) спрямо осем по предходния ОПД“, като целите от Ниво 2 са се увеличили до шест.

В новия План за действие на Община Лом няма промяна в броя на дейностите от Ниво 3 (отново седем), а само броят на задачите (Ниво 2) е намалял с една.

ПРИОРИТЕТ „КУЛТУРА И МЕДИИ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 - 2020	ОПД Лом – 2017 -2020
Две оперативни цели, 6 цели, 5 задачи и 8 дейности	Две оперативни цели, 4 специфични цели (Култура) и 9 дейности (общо Култура и Медии)	Само „Култура“ - Две цели, 3 задачи и 8 дейности	2 цели, 2 задачи и 4 дейности
		ОПД Монтана 2021 - 2023	ОПД Лом – 2021 - 2023
		Само „Култура“ – без цели, 5 мерки	Само „Култура“ – 1 цел, 1 задача, 1 дейност

По този приоритет основно впечатление прави фактът, че и Община Лом вече не се ангажира с медиите, като наименованието на приоритета вече е само «Култура». В случая на Община Монтана липсват цели от Ниво 2, като в изпълнение на оперативната цел са посочени пет мерки от Ниво 3.

В новия Общински план за действие на Община Лом двете цели/ задачи от Ниво 2 са сведени до една цел и една единствена дейност от Ниво 3, спрямо четири в предходния ОПД.

ПРИОРИТЕТ „СЪЗДАВАНЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА ПОДКРЕПА НА ИНТЕГРАЦИОННИТЕ ПОЛИТИКИ“:

Национална стратегия и План за изпълнение	Областна стратегия	ОПД Монтана 2015 - 2020	ОПД Лом – 2017 -2020
			Една цел, една задача и 3 дейности
		ОПД Монтана 2021 - 2023	ОПД Лом – 2021 – 2023
			Липсва

В новия ОПД на Община Лом този специфичен за Общината приоритет не е възпроизведен и отсъства.

Препоръката ни е общините да направят допълнителен анализ на причините за намаляването на броя на конкретните дейности, включително в най-важните приоритети, като „Образование“ и „Здравеопазване“.

В рамките на процеса по мониторинг и ревизия на двата ОПД да се вземат предвид актуалната ситуация, така както е разгледана в аналитичната част на Плановете, и по възможност да се разшири броят и обхватът на конкретните дейности за постигане на целите.

8. БИБЛИОГРАФИЯ

1. План за действие на Община Монтана за подкрепа на интеграционните политики 2013-2014;
2. План за действие на Община Монтана за подкрепа на интеграционните политики 2015-2020;
3. Областна стратегия на област Монтана за интегриране на ромите – 2012-2020;
4. Националната стратегия на република България за интегриране на ромите 2012 -2020 година;
5. План за действие за изпълнение на Националната стратегия на република България за интегриране на ромите (2012- 2020) и „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.“;
6. Областна стратегия на област Монтана за за равенство, приобщаване и участие на ромите – 2021-2030 г.;
7. План за действие на Община Лом за подкрепа на интеграционните политики 2012-2014;
8. План за действие на Община Лом за подкрепа на интеграционните политики 2017-2020;
9. Национална стратегия на република България за равенство, приобщаване и участие на ромите – 2021-2030 г.